

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

Олена АРЕФ'ЄВА

“ ” 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Тема: «Аналіз фінансового стану підприємства та розробка заходів щодо його поліпшення»

Виконавець: Коваленко Софія Володимирівна

Керівник: к.е.н., доцент Ковальчук Альона Миколаївна

Нормоконтролер: к.е.н., старший викладач Сафонік Н.П.

КИЇВ 2024

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра економіки повітряного транспорту
Спеціальність: 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма: «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач випускової кафедри

Олена АРЕФ'ЄВА

« ____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи
Коваленко Софії Володимирівни
(П.І.Б. здобувача)

1. Тема роботи «Аналіз фінансового стану підприємства та розробка заходів щодо його поліпшення» затверджена наказом ректора від 26.03.2024 р. № 445/ст.
2. Термін виконання роботи: з 13.05.2024 р. по 16.06.2024 р.
3. Вихідні дані роботи: фінансова звітність, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, наукові та методичні праці вітчизняних та зарубіжних вчених, електронні інформаційні джерела по темі.
4. Зміст пояснювальної записки: вступ; теоретичні засади аналізу фінансового підприємства; аналіз фінансового стану підприємства та резервів його зростання; висновки.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: основні підходи до визначення сутності «фінансовий стан підприємства», види фінансового стану підприємства, види фінансового стану підприємства за типами фінансової стійкості, опосередковані фактори зовнішнього впливу на фінансовий стан підприємства, зовнішні прямі фактори впливу на фінансовий стан, внутрішня інформаційна база для оцінки фінансового стану підприємства, за рейтингом 2023 фармацевтичного ринку, динаміка чистого доходу та собівартості товарів АТ «Фармак» в 2021 - 2023 р.р., матриця стратегічного положення за методом SPACE-аналізу, вектор рекомендованої стратегії за методом SPACE-аналізу, Етапи розробки стратегії щодо поліпшення фінансового стану, заходи щодо поліпшення фінансового стану АТ «Фармак», позитивні та негативні аспекти запропонованих заходів щодо поліпшення фінансового стану.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1.	Видача завдання	13.05.2024	
2.	Дослідити теоретичні засади аналізу фінансового підприємства	14.05.2024- 17.05.2024	
3.	Провести аналіз фінансового стану підприємства та резервів його зростання(на прикладі АТ «Фармак»)	18.05.2024- 23.05.2024	
4.	Написання вступу та висновків	24.05.2024- 28.05.2024	
5.	Оформлення пояснювальної записки, графічного матеріалу, підготовка доповіді, передзахист	29.05.2024- 03.06.2024	
6.	Проходження нормоконтролю, перевірка на плагіат, оформлення документів до захисту, рецензування роботи, подання роботи на кафедрі	04.06.2024- 07.06.2024	

7. Дата видачі завдання: 13.05.2024 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Альона КОВАЛЬЧУК
(підпис керівника)

Завдання прийняв(ла) до виконання _____ Софія КОВАЛЕНКО
(підпис здобувача)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Аналіз фінансового стану підприємства та розробка заходів щодо його поліпшення»85с., 11рис., 21 табл.,53літературних джерела, 12додатків.

ФІНАНСОВИЙ СТАН, ПІДПРИЄМСТВО, ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ, ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що визначають фінансовий стан на підприємстві (АТ «Фармак»), а предметом дослідження – теоретичні та методологічні аспекти аналізу фінансового стану на підприємстві та резервів його поліпшення, що виникають в процесі господарської діяльності.

Метою кваліфікаційної роботи є здійснення аналізу поточного фінансового стану підприємства, визначення та оптимізація заходів щодо покращення його фінансового стану в сучасних умовах функціонування.

Основними методами дослідження у процесі виконання кваліфікаційної роботи стали: порівняння та синтез для виявлення теоретичних засад фінансового стану підприємства; статистичні методи для аналізу та оцінки сучасних тенденцій галузевого ринку; аналітичні методи для розрахунку та аналізу основних показників фінансового стану підприємства; графічний, табличний методи для представлення результатів; метод теоретичного узагальнення для формування висновків з дослідження.

Отримані результати та їх новизна полягає в дослідженнях та обґрунтуванні актуального фінансового стану підприємства (АТ «Фармак») враховуючи сучасні фактор зовнішнього та внутрішнього впливів та розробка на їх основі заходів щодо реального поліпшення фінансового стану підприємства таких як впровадження систем управління ризиками, корпоративного управління, фінансового планування та контролю.

Значущість виконаної роботи та висновки. Здійснене дослідження фінансового стану підприємства та шляхів його поліпшення відповідає сучасним економічним проблемам розвитку підприємства. Дотримання рекомендацій, які запропоновані в роботі дозволять поліпшити фінансовий стан АТ «Фармак», тобто забезпечать йому стійкий розвиток та наявність потенціалу.

Рекомендації щодо використання результатів. Результати кваліфікаційної роботи щодо аналізу фінансового стану та шляхів його поліпшення можна використовувати у роботі АТ «Фармак» та інших підприємств фармацевтичної галузі.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1. Теоретична сутність фінансового стану підприємства як об'єкта економічних досліджень.....	9
1.2. Фактори, які впливають на фінансовий стан підприємства в умовах динамічного середовища його діяльності.....	14
1.3. Сучасні методичні підходи до аналізу фінансового стану підприємства.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА РЕЗЕРВІВ ЙОГО ЗРОСТАННЯ.....	25
2.1. Оцінка передумов аналізу фінансового стану підприємства в умовах сучасних трансформацій.....	25
2.2. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності АТ «Фармак».....	29
2.3. Аналіз показників фінансового стану АТ «Фармак».....	35
2.4. Резерви зростання фінансового стану підприємства та розробка заходів щодо його поліпшення.....	41
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ.....	59

ВСТУП

В сучасних умовах швидких змін та кризових ситуацій підприємства можуть зіштовхнутись з різними викликами і труднощами, які вимагатимуть від підприємців розробки нових підходів з використанням сучасних технологій та інновацій для забезпечення стійкого розвитку їх діяльності. Оцінка фінансового стану підприємства на цьому етапі підприємства є однією з основних складових управління підприємством, оскільки вона дозволяє визначити його актуальний стан, потенціал та можливості для подальшого розвитку. Аналіз та оцінка фінансового стану в кризових періодах економічного середовища є базовою функцією управління на підприємстві, адже дозволяє максимально ефективно та вчасно реагувати на його виклики та запобігати проблемам. Підприємства, які володіють стабільними фінансовими показниками і, відповідно, фінансовий стан яких належить до стійкого, мають більші переваги для розвитку та інвестування в нові проекти та технології, що зберігає та покращує їх конкурентоспроможність. Однак, підприємства, які мають нестабільний фінансовий стан, не можуть швидко зреагувати на турбулентність зовнішнього середовища та мають більші ризики для свого існування на ринку та потребують розробки нових стратегій. Саме тому аналіз та оцінка фінансового стану підприємства залишається актуальним завданням для проведення дослідження.

Аналіз літературних джерел щодо основних аспектів оцінки фінансового стану підприємства свідчить про досить широкий науковий інтерес до даної економічної категорії. Зокрема, такими дослідженнями займались: Андрієнко М., Ареф'єва О., Бойда С., Борецька Н., Васюткіна Н., Громова А., Єпіфанова Є., Замула І., Захарова Н., Квілінський О., Ковальчук А., Колосінська М., Крамаренко К., Кужіор О., Лесюк А., Міщенко К., Пілецька С., Подзігун Я., Прокопенко І., Рзаєв Г., Савицька Г., Сафонік Н., Свідерська Ю., Слива А., Тараруєв Ю., Ткаченко А., Чепка В., Шкиря А., Яцух О. та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є здійснення аналізу поточного фінансового стану підприємства, визначення та оптимізація заходів щодо покращення його фінансового стану в сучасних умовах функціонування.

Для виконання поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- визначити теоретичну сутність фінансового стану підприємства як об'єкта економічних досліджень;
- розглянути фактори, які впливають на фінансовий стан підприємства в умовах динамічного середовища його діяльності;
- визначити сучасні методичні підходи до аналізу фінансового стану підприємства;
- провести оцінку передумов аналізу фінансового стану підприємства в умовах сучасних трансформацій;
- дати загальну характеристику фінансово-господарської діяльності акціонерного товариства «Фармак» (далі – АТ «Фармак»);
- провести аналіз показників фінансового стану АТ «Фармак»;
- визначити резерви зростання фінансового стану підприємства та запропонувати заходи щодо його поліпшення.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що визначають фінансовий стан на підприємстві (АТ «Фармак»).

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є: теоретичні та методологічні аспекти аналізу фінансового стану на підприємстві та резервів його поліпшення, що виникають в процесі господарської діяльності.

Основними методами дослідження у процесі виконання кваліфікаційної роботи стали: порівняння та синтез для виявлення теоретичних засад фінансового стану підприємства; статистичні методи для аналізу та оцінки сучасних тенденцій галузевого ринку; аналітичні методи для розрахунку та аналізу основних показників фінансового стану підприємства; графічний, табличний методи для представлення результатів; метод теоретичного узагальнення для формування висновків з дослідження.

Отримані результати та їх новизна полягає в дослідженнях та обґрунтуванні актуального фінансового стану підприємства (АТ «Фармак») враховуючи сучасні фактори зовнішнього та внутрішнього впливів та розробка на їх основі заходів щодо реального поліпшення фінансового стану підприємства таких як впровадження систем управління ризиками, корпоративного управління, фінансового планування та контролю.

Значущість виконаної роботи та висновки. Здійснене дослідження фінансового стану підприємства та шляхів його поліпшення відповідає сучасним економічним проблемам розвитку підприємства. Дотримання рекомендацій, які запропоновані в роботі дозволять поліпшити фінансовий стан АТ «Фармак», тобто забезпечать йому стійкий розвиток та наявність потенціалу.

Результати кваліфікаційної роботи щодо аналізу фінансового стану та шляхів його поліпшення можна використовувати у роботі АТ «Фармак» та інших підприємств фармацевтичної галузі.

Апробація результатів проведеного дослідження. Участь у XVМНПК «Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами» (11-12 квітня 2024 р., НАУ) з тезами доповіді: «Аналіз фінансового стану підприємства та методи його поліпшення [16].

У першому розділі розглянуто теоретичну сутність фінансового стану підприємства як об'єкта економічних досліджень. Визначено фактори, які діють на фінансовий стан підприємства в умовах динамічного середовища його діяльності. Також визначено сучасні методичні підходи до аналізу фінансового стану підприємства. У другому розділі проведено аналіз діяльності АТ «Фармак». Проведена оцінка передумов аналізу фінансового стану підприємства в умовах сучасних трансформацій. За результатами аналізу підприємства проведено та визначено резерви зростання фінансового стану підприємства і запропоновано заходи щодо його поліпшення. Структура кваліфікаційної роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.2. Теоретична сутність фінансового стану підприємства як об'єкта економічних досліджень

У сучасних умовах підприємства стикаються з великими викликами та труднощами, і для забезпечення їх сталого розвитку необхідно розробляти нові інноваційні підходи, які мають базуватися на оцінці фінансового стану, що є одним з ключових елементів управління підприємством. Підприємства зі стійким фінансовим становищем мають більше можливостей для розвитку та інвестування в нові проекти і технології, а також для підтримки і підвищення своєї конкурентоспроможності. Водночас, підприємства із нестабільним фінансовим станом стикаються зі значними ризиками для свого виживання на ринку і потребують розробки нових стратегій.

Аналіз літературних джерел (табл. 1.1) щодо трактування поняття «фінансовий стан підприємства» (далі – ФСП) показує, що це поняття охоплює загальний огляд фінансового стану підприємства, включаючи фінансову стійкість, ліквідність та прибутковість. Фінансовий стан підприємства можна детально проаналізувати за допомогою фінансового аналізу, який дозволяє оцінити ефективність управління фінансами підприємства, його фінансову стійкість та потенціал подальшого розвитку.

Таблиця 1.1

Визначення сутності поняття «фінансовий стан підприємства»

Автор	Трактування поняття «фінансовий стан підприємства»
1	2
Є. Єпіфанова[13]	Реальна та потенційна здатність суб'єкта господарювання забезпечувати належний рівень фінансування своєї господарської діяльності

1	2
А. Громова, К. Крамаренко О. Рудик [10].	Стан суб'єкта господарювання, який характеризується наявністю фінансових ресурсів, забезпеченістю грошовими коштами, необхідними для здійснення господарської діяльності, підтримання нормальних умов праці та побуту і проведення фінансових розрахунків з іншими суб'єктами господарювання
А. Лесюк [21].	Характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої, комерційної та іншої діяльності підприємства, їх розміщенням, а також зручністю та ефективністю їх використання
Н. Мегеден [22]	Складна та інтегрована характеристика, яка відображає якість його діяльності підприємства за допомогою низки показників; визначається як міра того, чи має підприємство необхідні фінансові ресурси
Г. Савицька [31] І. Прокопенко [29]	Економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу
М. Білик О. Павловська, Н. Притуляк [40]	Найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства, оскільки визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює ступінь гарантованості економічних інтересів самого підприємства та його партнерів із фінансових та інших відносин
В. Чепка, І. Свідерська, Ю. Гавриленко [42]	Система фінансових відносин, що визначається сукупністю виробничогосподарських факторів та характеризується комплексом показників, що відображають наявність, ефективність розміщення й використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, а також його конкурентоспроможність та здатність підприємства фінансувати свою діяльність
О. Титаренко [37]	Являє собою якісну характеристику діяльності підприємства, є об'єктом фінансового управління та є результатом фінансово-господарської діяльності, відображає стан забезпеченості фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання й вимірюється сукупністю показників, що характеризують загальні результати діяльності підприємства на даний час і визначає його перспективи у майбутньому
О.Ареф'єва, В.Титикало, С.Ареф'єв[1]	Наявний фінансовий стан та можливості здійснення самофінансування визначають формування комплексної вартості підприємства та є в сучасних бізнес-умовах одним з ключових аспектів розвитку підприємства

Джерело: створено автором за джерелами [1; 10; 13; 21; 22; 29; 31; 37; 40; 42]

Вважаємо, що одним із найвдаліших визначень поняття «фінансовий стан підприємства» дала Є. І.Спіфанова, яка трактує його як «реальну та потенційну здатність суб'єкта господарювання забезпечувати належний рівень фінансування своєї господарської діяльності»[13]. На думку авторів фінансового словника А.Г. Загороднього, Г.Л. Вознюка та С.С. Смовженка,

«фінансовий стан – це стан суб'єкта господарювання, який характеризується наявністю фінансових ресурсів, забезпеченістю грошовими коштами, необхідними для здійснення господарської діяльності, підтримання нормальних умов праці та побуту і проведення фінансових розрахунків з іншими суб'єктами господарювання». Як бачимо, дане визначення обмежується лише наявними фінансовими ресурсами, а здійснення грошових розрахунків вказує лише на рух коштів у процесі нормальної господарської діяльності [31].

Дещо розширено трактує сутність поняття фінансів підприємства А. С. Лесюк вказує, що фінансовий стан підприємства характеризується трьома ключовими факторами: використанням, фінансовими взаємовідносинами з іншими суб'єктами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю [21]. Проте, вважаємо, що фінансовий стан підприємства ширше поняття ніж платоспроможність і фінансова стійкість.

Аналізуючи погляди науковців, які визначають фінансовий стан підприємства як статичне та динамічне поняття, можна побачити, що сутність даного поняття проявляється як у статичному вигляді, тобто на певний момент часу, так і в динамічному, тобто характеристиці діяльності підприємства за певний період часу.

Дуже повне визначення сутності цього поняття є у Залума І.В., який наголошує, що «фінансовий стан підприємства – це складна та інтегрована характеристика, яка відображає якість його діяльності за допомогою низки показників та визначається як міра того, чи має підприємство необхідні фінансові ресурси». Його можна визначити як «ступінь раціональності його організації для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного погашення своїх боргів у грошовій формі»[14].

Важливе значення, але дещо суперечливе, має визначення Г.І.Рзаєв та, А.В. Сливи: «фінансовий стан підприємства є показником його фінансової конкурентоспроможності, тобто платоспроможності, кредитоспроможності та виконання своїх зобов'язань перед державою та іншими підприємствами; однак

він не є набором показників або метрик, які можна виміряти лише кількісно» [31].

Таким чином, аналіз літературних джерел виділяє певні підходи до його визначення (рис. 1.1) та свідчить, що фінансовий стан підприємства є важливим гаслом його успішної діяльності та стійкого положення на ринку.

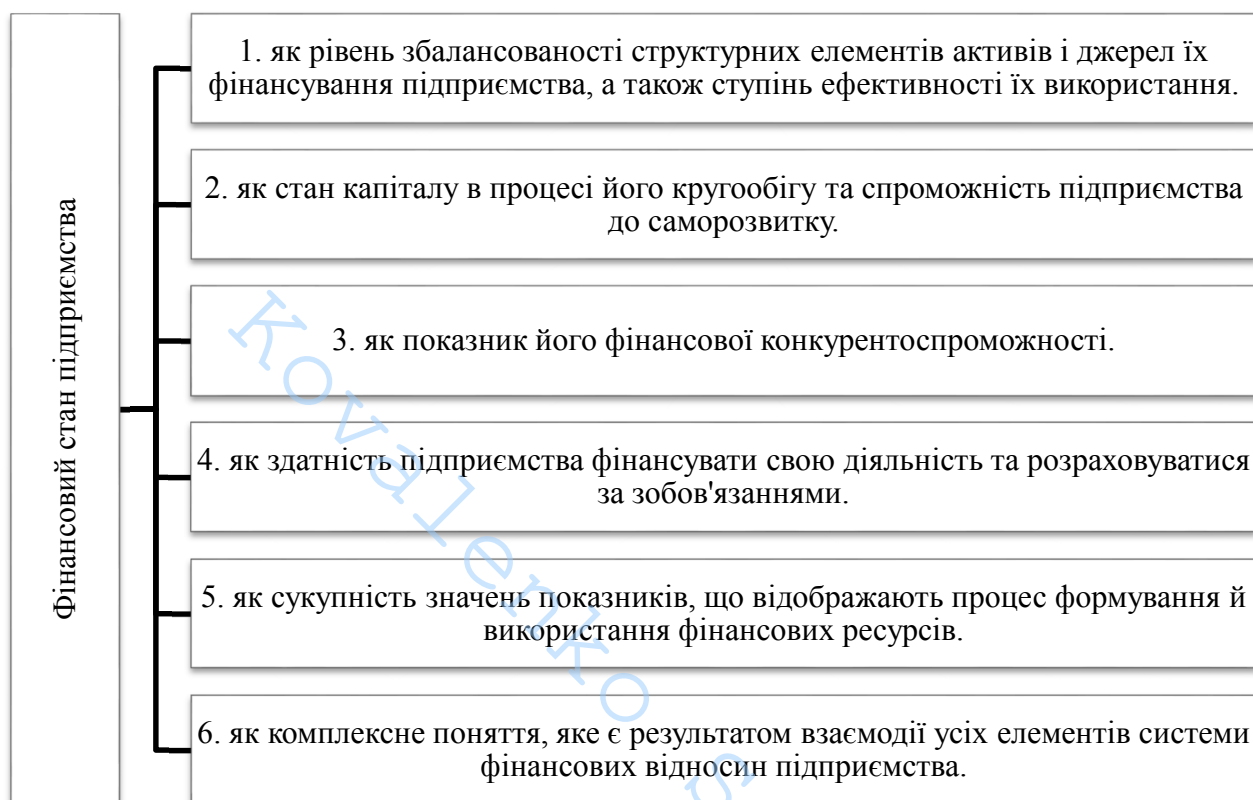

Рис. 1.1. Основні підходи до визначення сутності «фінансовий стан підприємства»

Джерело: створено автором за джерелами [42]

В умовах практичних аспектів аналізу фінансового стану підприємства та при визначенні його сутності важливим етапом є виділення його видів та типів. Загальнонаукова позиція стосовно різновидів фінансового стану підприємства виділяє два види: задовільний фінансовий стан та незадовільний фінансовий стан (рис. 1.2).

Ці два види мають різні характеристики, за допомогою яких можна визначити, наскільки підприємство може вдало використовувати свої ресурси.

Рис. 1.2. Види фінансового стану підприємства

Джерело: створено автором за джерелами [36; 37]

Однак, в економічній думці також представлена позиція, згідно з якою виокремлюють чотири види фінансового стану, в основі якого лежать показники фінансової стійкості (її типи): абсолютно фінансово стійкий фінансовий стан, нормально стійкий фінансовий стан, кризовий фінансовий стан (рис. 1.3).

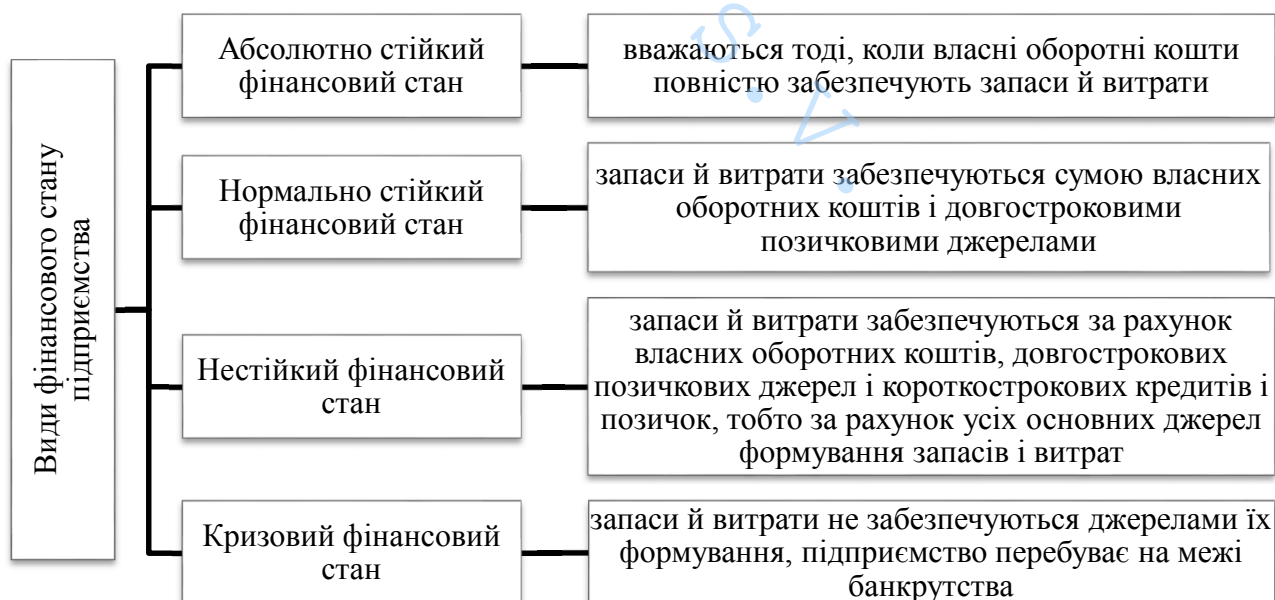

Рис. 1.3. Види фінансового стану підприємства за типами фінансової стійкості

Джерело: створено автором за джерелами [2; 37]

Таким чином, визначення теоретичної сутності та видів фінансового стану підприємства дозволяє максимально точно підходити до наступних етапів аналізу та оцінки фінансового стану реальних підприємств. В сучасних умовах фінансовий стан підприємства є визначником його здатності до ведення діяльності та майбутнього розвитку.

1.3. Фактори, які впливають на фінансовий стан підприємства в умовах динамічного середовища його діяльності

Основою для формування поточного і майбутнього рівня фінансового становища підприємства є вміння визначати умови, в яких функціонує підприємство та фактори, які мають як позитивний, так і негативний вплив на рівень його розвитку.

Підвівши підсумок з розробок по цій темі, можна сказати, що це виглядає наступним чином:[8; 9; 30; 31], з розвитком соціально-економічних і технологічних процесів виникають нові фактори, можливості і загрози, які змінюють свій рівень і вимагають постійного моніторингу, тому було доведено, що систематичне вивчення факторів які визначають фінансове становище, повинні здійснюватися постійно. Згідно з результатами проведеного дослідження, проведена структурування факторів, що впливають на фінансове становище в місці походження, розділених на зовнішні і внутрішні, система управлінського впливу на фінансове становище підприємства відіграє важливе виявлення зовнішніх факторів, що впливають на фінансове становище, обумовлене необхідністю визначення меж впливу зовнішніх факторів на фінансове становище підприємства, регулювання та управління ним. Безпосередньо впливаючи, саме зовнішнє середовище визначає систему умов і факторів, що мають такий вплив на підприємство, форми і результати діяльності, які формуються в процесі здійснення відносин з клієнтами, контрагентами і кредиторами. Вивчивши тенденції вчених по цій темі, був

зроблений висновок про те, що зовнішні фактори фінансового становища слід додатково поділити на фактори прямого і непрямиго впливу.

Фактори непрямиго впливу поділяються на економічні, ринкові, фінансові, соціально-демографічні, політико-правові, технічні та загальні групи, як це схематично зображено на рис. 1.4.

Рис.1.4. Опосередковані фактори зовнішнього впливу на фінансовий стан підприємства

Джерело: створено автором за джерелами [3; 21; 24]

До непрямих факторів, що впливають, відносяться всі ті фактори, які не мають прямого і безпосереднього впливу на фінансове становище, але в довгостроковій перспективі можуть визначати його рівень, що необхідно враховувати при розробці планів і бізнес-стратегій компанії. Виявляється і оцінюється. У той же час, в ході своїх досліджень розумно покладатися на результати використання прогностичних інструментів.

Пропонується включити до групи зовнішніх факторів, що безпосередньо впливають на фінансове становище, економічні відносини підприємства з державою, представленими постачальниками, споживачами, конкурентами та об'єктами державного регулювання (рис. 1.5), наскільки вони безпосередньо впливають на їх діяльність і визначають їх конкурентоспроможність на ринку, ринок, фінансова ситуація та фінансова стабільність.

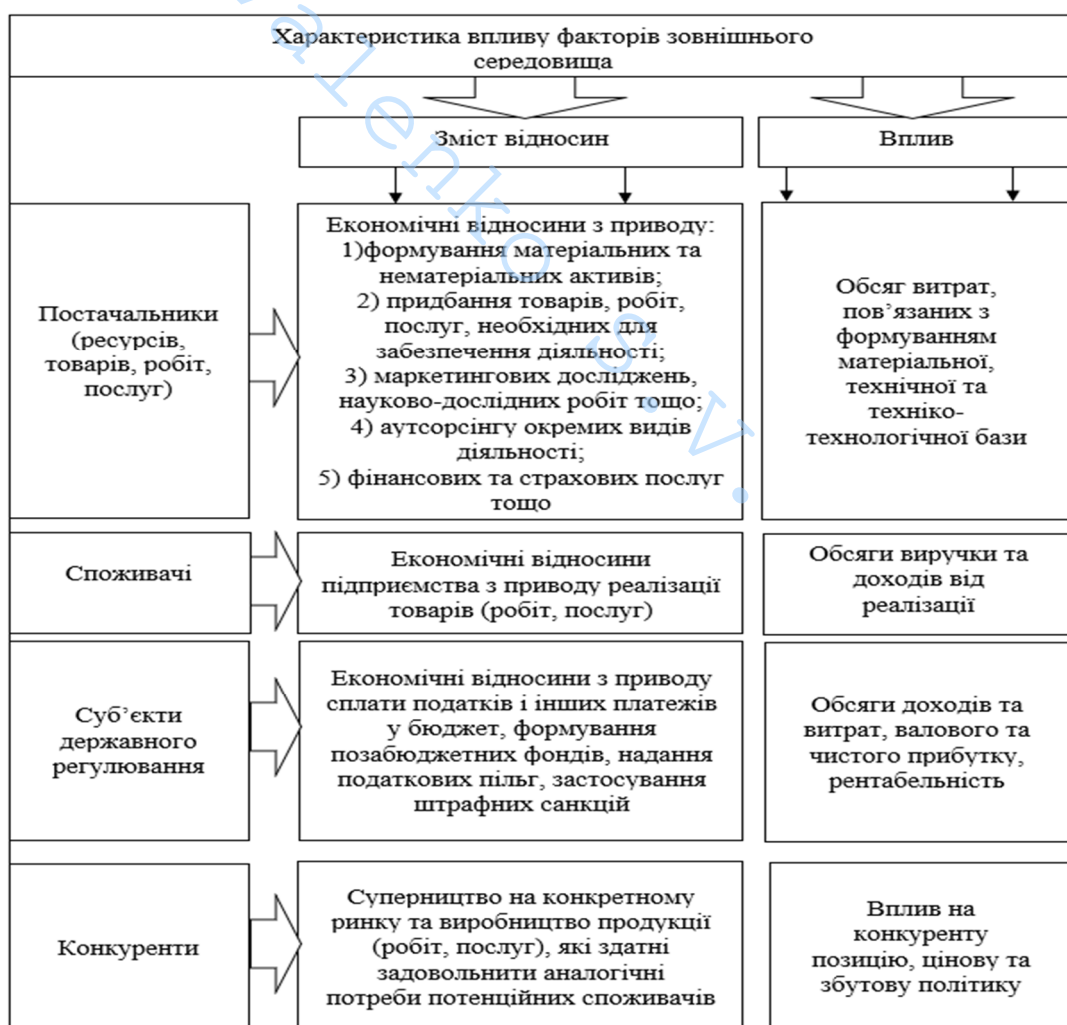

Рис.1.5.Зовнішні прямі фактори впливу на фінансовий стан
Джерело:створено автором за джерелами [5; 16; 30]

Слід підкреслити, що фактори цієї групи є комплексними і не входять в керовані і некеровано-залежні групи відповідно. Процес управління фінансовим станом має передбачити формування відповідних адаптивних механізмів, що дозволяють нейтралізувати реальні потенційні деструктивні ефекти.

На відміну від попередньої групи, зовнішні чинники прямого впливу є частково керованими і контролюються по суті, і їх необхідно змінювати при виборі аналітичних інструментів і формуванні механізмів регулювання та управління. Склад внутрішніх чинників, що впливають на ФСП, також чітко не сформований вченими (табл. 1.2) та потребує доопрацювання

Таблиця 1.2

Внутрішні фактори впливу на фінансовий стан

Група		Характеристика
1	3	2
Фінансові	Капітальні	спроможність власників капіталізувати підприємство; здатність менеджерів генерувати прибуток, що спрямовується на поповнення капіталу; розмір статутного капіталу; реальна вартість наявних економічних ресурсів і капіталу в перспективі; формування різного виду резервів капіталу
	Якості ресурсів	спроможність менеджменту позичати кошти з необхідними параметрами (строковість, вартість, види валют), незалежно від стану економіки країни в цілому та окремих сегментів фінансового ринку; оптимальна частка позикового капіталу
	Якості активів	спроможність менеджменту ефективно формувати активи; ефективна структура активів
	Ліквідність	спроможність менеджменту забезпечувати фінансову рівновагу та збалансованість вхідних і вихідних грошових потоків
	Рентабельність	спроможність менеджменту забезпечувати ефективне управління доходами та витратами для формування планового рівня рентабельності; структура та динаміка доходів і витрат; реальні можливості компенсації витрат та доходів майбутніх періодів
	Рівень ризиків	спроможність менеджменту забезпечувати ефективне управління ризиками, незалежно від впливу зовнішніх та внутрішніх факторів
Нефінансові	Організаційно-структурні	адекватність структури виробництва, збуту, управління та контролю обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юнктурі; корпоративна культура; ділова репутація підприємства; кваліфікованість персоналу та ефективність систем підвищення її рівня відповідно до змін зовнішнього середовища; рівень інтелектуального капіталу підприємства

1	2	3
	Виробничо-технологічні	забезпеченість інформаційно-аналітичної і технологічної підтримки управління; рівень технічної оснащеності та технологічного розвитку; рівень інвестиційно-інноваційної діяльності; рівень енергоефективності виробництва; рівень впровадження сучасних цифрових технологій.

Джерело: створено автором за джерелами [11; 18; 30; 33]

В результаті фінансова стійкість підприємства визначається як динамічна інтегральна характеристика, що визначає здатність підприємства як системи до перетворення ресурсів і ризиків, яка в повній мірі виконує свої функції, розглядається як об'єкт адміністративного впливу і компонент цільової підсистеми управління.

Узагальнення підходу вченого до класифікації факторів фінансової стійкості підприємства в сучасній економічній літературі дозволяє структурувати їх зовні (прямо і побічно) і внутрішньо, встановивши, що вони повинні розглядатися в комплексі як єдина система, що дозволить підвищити ефективність процесу. забезпечення фінансової стабільності підприємства в сучасних економічних умовах.

1.3. Сучасні методичні підходи до аналізу фінансового стану підприємства

Оцінка фінансового стану компанії є важливим кроком у корпоративному управлінні. Вона визначає сильні та слабкі сторони компанії, встановлює стратегічні пріоритети та створює можливості для забезпечення сталого розвитку. Для цього необхідний систематичний і всебічний аналіз фінансового стану компанії з використанням різноманітних аналітичних методів і прийомів. Це сприяє критичній оцінці фінансових результатів діяльності підприємства як у статичі за певний період часу, так і в динаміці за декілька періодів.

Метою оцінки фінансового становища підприємства є розробка та реалізація заходів, які спрямовані на його зміцнення, нарощування потенціалу й

розширення реальних можливостей підприємства провадити господарську діяльність на основі підвищення рівня рентабельності [38; 39].

За допомогою оцінки фінансового стану можна встановити і охарактеризувати:

- ефективність використання фінансових ресурсів підприємством в цілому та ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства;
- основні пріоритетні напрями для якісного планування, прогнозування та складання бюджетів;
- політику розподілу й використання прибутку для потреб підприємства;
- рівень підприємницького ризику, пов'язаний з можливістю погашення заборгованості, можливістю збільшення активів і залучення інвестицій;
- рівень кредитоспроможності підприємства, що виступає позичальником фінансових ресурсів для проведення господарської діяльності;
- тенденції та пріоритетні напрямки розвитку компанії з точки зору причин відповідних змін, а також її фінансового становища.

Інформаційна база для оцінки фінансового становища включена до відповідних форм фінансової звітності (рис. 1.6).

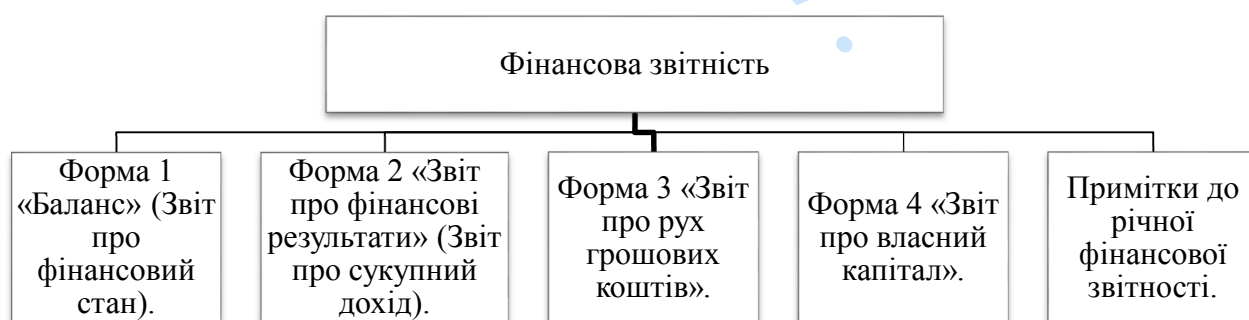

Рис. 1.6. Внутрішня інформаційна база для оцінки фінансового стану підприємства

Джерело: створено автором за джерелами [40]

Фінансовий аналіз включає дві основні групи показників: абсолютні і відносні. Давайте розберемося, що вони означають:

1. Абсолютні показники:

- ці показники є конкретними сумами або значеннями, вираженими у валюті або інших одиницях виміру.
- приклади абсолютних показників включають загальний виторг, валовий прибуток, чистий прибуток, суму активів, капітал та борг.
- абсолютні показники надають конкретну інформацію про фінансовий стан та результативність підприємства, що полегшує порівняння з попередніми періодами чи іншими підприємствами.

2. Відносні показники:

- ці показники виражаються у вигляді коефіцієнтів, відсотків чи інших відносних значень, що дозволяють оцінити ефективність та ефективність діяльності підприємства щодо інших параметрів.
- приклади відносних показників включають коефіцієнт оборотності запасів, коефіцієнт ліквідності, коефіцієнт фінансового плеча, рентабельність активів та рентабельність власного капіталу.
- відносні показники дозволяють глибше проаналізувати фінансову ситуацію підприємства, оскільки вони враховують розмір та структуру компанії, а також порівнюють її з іншими підприємствами у галузі чи галузі.

Обидві групи показників важливі для комплексного фінансового аналізу, оскільки вони надають різні рівні інформації та допомагають оцінити різні аспекти фінансового стану та ефективності діяльності підприємства.

Основні етапи методики аналізу фінансового стану підприємств наведено в табл. 1.3.

Основною метою аналізу фінансового стану підприємства з використанням цього методу є ефективне управління фінансовим станом будь якого підприємства та оцінка фінансової стійкості його ділового партнера.

В даний час більшість компаній в Україні зазнають фінансових труднощів. Це пов'язано не тільки із загальною ситуацією в країні, але і зі слабким фінансовим менеджментом підприємств. Відсутність навичок

правильної оцінки фінансового стану та аналізу фінансових наслідків прийнятих рішень поставило багато організацій на межу банкрутства.

Таблиця 1.3

Етапи проведення аналізу фінансового стану підприємства

№ п/п	Найменування етапу	Зміст етапу
1	Загальна оцінка фінансового стану та його вивчення за звітний період	- складання агрегованого балансу; - вертикальний та горизонтальний аналіз агрегованого балансу за статтями; - розрахунок фінансових коефіцієнтів; - деталізація змін за статтями активу та пасиву балансу.
2	Аналіз фінансової стійкості	- визначення надлишку (нестачі) джерел коштів на формування запасів і витрат; - визначення ступеня покриття необоротних активів джерелами коштів.
3	Аналіз ліквідності балансу, ділової активності та платоспроможності підприємства	Аналіз ліквідності балансу: - угруповання статей активів та пасивів; - зіставлення відповідних підсумків активів та пасивів; - визначення поточної та перспективної ліквідності балансу; - оцінка ступеня ліквідності. Аналіз ділової активності: - розрахунок коефіцієнтів оборотності різних груп активів; - порівняння їх з нормативними величинами та оцінка ділової активності. Аналіз платоспроможності.

Джерело: створено автором за джерелами [19]

Тому основні показники, які використовуються вітчизняними і зарубіжними вченими для оцінки фінансового становища підприємства, і їх розрахунки наведені в додатку А.

Після здійснення розрахунків вищевказаних показників підприємство можна описати 1 з 4 типів фінансової стійкості.:

1. Абсолютна фінансова стійкість, що є трикомпонентним показником типу фінансової стійкості, і має такий вигляд: $S = (1,1,1)$, тобто:

$$ЗВ < ВОК, \quad (1.1)$$

де ЗВ – запаси та витрати; ВОК – розмір власних оборотних коштів суб'єкта господарювання.

2. Нормальна фінансова стійкість показник типу фінансової стійкості – $S = (0,1, 1)$. Враховуючи, що $ВОК < ЗВ < НДФ$, де НДФ – Звичайне джерело формування запасів, яке визначається як сума їх оборотних коштів, банківських кредитів для покриття запасів, кредиторської заборгованості за товари [4, с. 102].

3. Нестійкий фінансовий стан (показник типу фінансової стійкості має вигляд: $S = (0,0,1)$). Це показує державі, що запаси та витрати перевищують звичайні джерела фінансування, тому компанія змушена залучати додаткові джерела фінансування.

4. Кризовий фінансовий стан ($S = 0,0,0$) він характеризується перевищенням резервів за термінами і звичайним джерелом фінансування при наявності простроченої кредиторської заборгованості та позик, які не виплачуються за дебіторською заборгованістю.

Для практичності визначення типу фінансової стійкості наведено в табл. 1.4. Показники фінансової стійкості при даному підході характеризують стан і структуру активів компанії, а також наявність джерел їх покриття. Система показників фінансової стійкості представлена при даному підході в 2 групах (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Характеристика показників фінансової стійкості, визначеної за інтегральним підходом

№ з/п	Назва показника	Суть показника	Алгоритм розрахунку	Взаємозв'язок з іншими показниками
1	Коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами (Зв.о.к.)	Характеризує ту частку матеріальних оборотних активів, що фінансується за рахунок власних оборотних коштів	$ВОК/МОА$, де ВОК – власні оборотні кошти, МОА – матеріальні оборотні активи	Кман, Кп.а., Кд.п., Кр.с., Кз.с.
2	Коефіцієнт маневреності власних коштів (Кман)	Відображує мобільність власних джерел коштів	$ВОК/ВК$,	Зв.о.к., Кп.а., Кд.п.

Продовження табл.1.4

№ з/п	Назва показника	Суть показника	Алгоритм розрахунку	Взаємозв'язок з іншими показниками
			де ВК – обсяг власного капіталу	
3	Індекс постійного активу (Кп.а.)	Характеризує частку основних засобів та необоротних активів у складі власних джерел коштів	ОЗ/ВК, де ОЗ – основні засоби та інші необоротні активи	Зв.о.к., Кман., Кд.п., Кр.с., Кз.с.
4	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів (Кд.п.)	Дає оцінку інтенсивності використання підприємством довгострокових позикових коштів на відновлення та розширення	ДК/ВК, де ДК – обсяг довгострокового капіталу підприємства	Кман, Зв.о.к., Кп.а., Кн.з., Кз.с.
5	Коефіцієнт накопичення зносу (Кн.з.)	Слугує для оцінки ступеня фінансування, заміни та оновлення основних засобів за рахунок їх зносу	З/Пб.в., де З – нарахована сума зносу, Пб.в. – первісна балансова вартість основних засобів	Кд.п.
6	Коефіцієнт реальної вартості майна (Кр.в.)	Характеризує рівень виробничого потенціалу підприємства	(ОЗ+ВЗ+МВ+МШП)/А, де ОЗ – вартість основних засобів; НВ – вартість незавершеного виробництва; ВЗ – вартість виробничих запасів; МШП – вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів	Зв.о.к., Кп.а., Кз.с.
7	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (Кз.с.)	Відображає залежність підприємства від позикових коштів	ПК/Вк, де ПК – обсяг позикового капіталу підприємства	Зв.о.к., Кп.а., Кд.п., Кр.в

Джерело: створено автором за джерелами [11; 16; 18; 27]

Такий підхід цікавий тим фактом, що, на відміну від усього перерахованого вище, в процесі його реалізації кожен показник враховується в поєднанні з іншими показниками. Крім того, при загальній оцінці фінансового стану даного підходу використовуються узагальнені показники зміни фінансової стійкості підприємства [2]:

$$\Phi_c = \frac{(1+2K_{д.п.}+3_{в.о.к}+1:K_{з.с.}+K_{з.в.}+K_{п.а})^1}{(1+2K_{д.п.}+3_{в.о.к}+1:K_{з.с.}+K_{з.в.}+K_{п.а})^0} - 1 \quad (1.2)$$

де, $K_{д.п.}$, $K_{д.п.0}$ – коефіцієнт довгострокового залучення коштів у звітному та попередньому періодах; $3_{в.о.к.1}$, $3_{в.о.к.0}$ – коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами у звітному та попередньому періодах; $K_{з.с.1}$, $K_{з.с.0}$ – коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів у звітному та попередньому періодах; $K_{р.в.1}$, $K_{р.в.0}$ – коефіцієнт реальної вартості майна; $K_{п.а.1}$, $K_{п.а.0}$ – коефіцієнт постійного активу.

Критеріями оцінки даного показника є:

– якщо $\Phi_c > 0$, то це вказує про збільшення фінансової стійкості підприємства;

– якщо $\Phi_c < 0$, то це вказує на зниження фінансової стійкості підприємства.

Даний показник є основною перевагою цього підходу, оскільки дає оцінити фінансову стійкість використовуючи інтегровані показники і завчасно виявити негативні тенденції в їх зміні.

Отже, аналіз та оцінка фінансового стану підприємства є дуже важливою частиною для забезпечення ефективного функціонування підприємства. Ви можете виділити всі виниклі проблеми і ті, які тільки виникли. Його здійснення дозволяє швидко реагувати на зміни фінансового становища підприємства і розробляти заходи з подолання незначних проблем і вже кризових ситуацій.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА РЕЗЕРВИ ЙОГО ЗРОСТАННЯ

2.1. Оцінка передумов аналізу фінансового стану підприємства в умовах сучасних трансформацій

Фармацевтичний ринок є одним із найдинамічніших ринків не лише в Україні, а й по всьому світу, який набирає обертів навіть у кризові періоди сучасних трансформацій. Аналіз фармацевтичного ринку є однією з передумов оцінки фінансового стану підприємства, оскільки обране підприємство АТ «Фармак» є одним із найбільших представників фармацевтичного ринку України. Аналіз ринку дозволить виявити основні зовнішні фактори, які впливають на фінансовий стан підприємства.

Обсяги та межі фармацевтичного ринку України можна визначити проаналізувавши обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів за 2018-2022 рр. (рис 2.1).

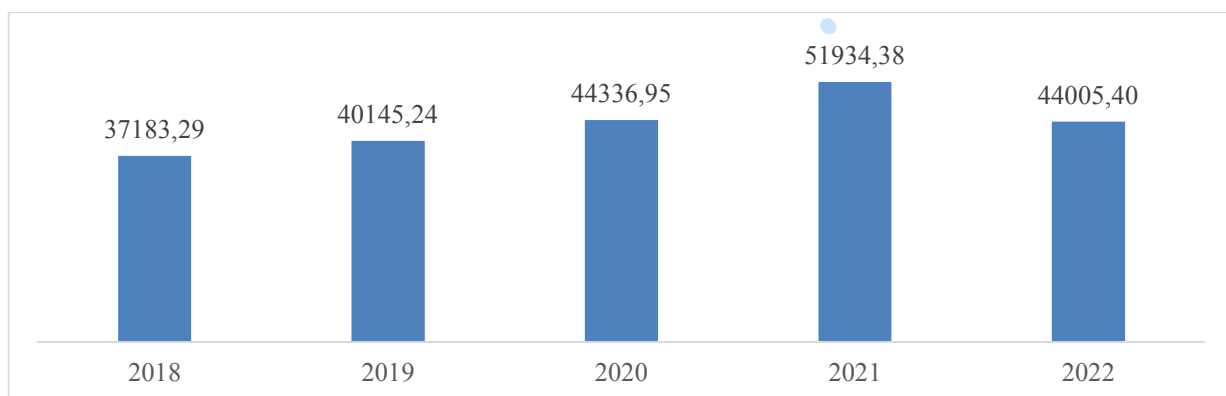

Рис. 2.1. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, млн грн, 2018-2022 рр.

Джерело: складено за даними [12]

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств з виробництва основних продуктів фармацевтики і фармацевтичних препаратів зростає протягом 2018-2021рр. Із-за війни в 2022р. цей ринок впав до рівня 2020 року.

До найбільших конкурентів відносяться: Корпорація «Артеріум» та Фармацевтичні фірми АТ «Дарниця» і АТ «Здоров'я», які теж мають значні продажі на ринку фармацевтики в Україні (рис. 2.2).

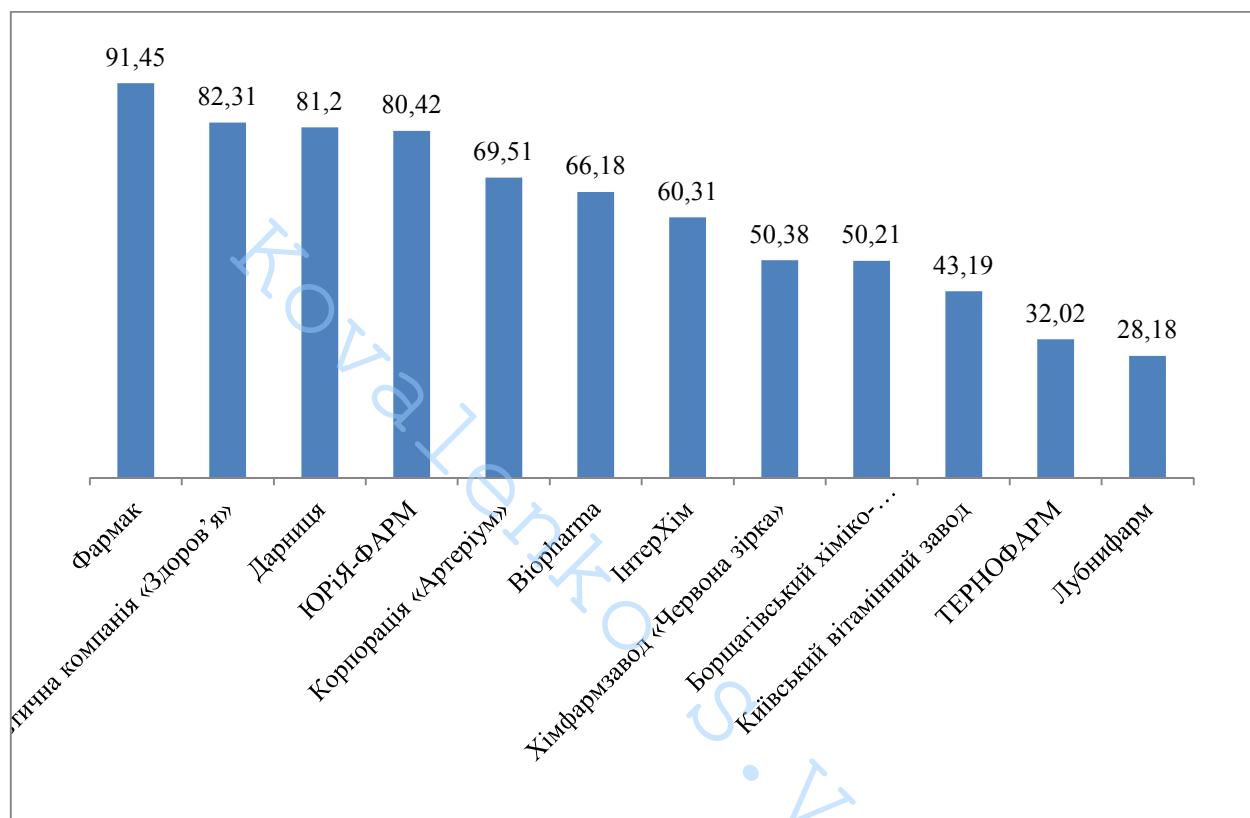

Рис. 2.2. Основні конкуренти фармацевтичного ринку за рейтингом 2023 року

Джерело: складено за даними [4]

На другий рік повномасштабного вторгнення ринок відновлюється, а галузь зростає. Станом на першу половину 2023 року продажі фармацевтичних препаратів зросли на 23% порівняно з аналогічним періодом 2022 року. З початку місяця спостерігається щомісячне зростання продажів майже на 25% в порівнянні з торішніми показниками. Важливим фактором відновлення стало збільшення числа діючих аптек, що пов'язано з відносною стабілізацією

ситуації з безпекою в більшості районів країни [7]. У першій половині цього року в країні з'явилося 336 діючих аптек.

Таблиця 2.1

ТОП-10 фармацевтичних компаній за показниками обсягів роздрібних продажів лікарських засобів через аптечні мережі в 2021–2022 рр.

Фармацевтична компанія	Роки		(±), %	Частка у 2023 р.
	2022	2023		
Фармак (Україна)	1	1	-7,5	6,1
Дарниця (Україна)	2	2	21,9	5,62
Asino (Швейцарія)	5	3	10,8	4,2
Teva (Ізраїль)	4	4	5,31	2,78
Корпорація «Артеріум» (Україна)	6	5	0,4	2,19
KRKA (Словенія)	8	6	10,7	2,18
Sanofi (Франція)	3	7	-8,2	2,07
Київський вітамінний завод (Україна)	9	8	13,2	3,09
Berlin-Chemie (Німеччина)	7	9	4,1	2,94
КусумФарм (Україна)	11	10	7,4	2,55

Джерело: складено за даними [4; 25]

Таким чином, в топ-5 лідерів ринку входять такі компанії, як Asino (Швейцарія) і Teva (Ізраїль), які значно поліпшили або зберегли свої ключові позиції на ринку. KRKA (Словенія) значно поліпшила свої позиції на ринку, в той час як Sanofi (Франція) і Berlin-Chemie (Німеччина) дещо змінили свої позиції на ринку. Таким чином, незважаючи на те, що в топ-10 фармацевтичних компаній як і раніше входять українські виробники, такі як Корпорація «Артеріум», Київський вітамінний завод і «Кусумфарм», в майбутньому відбудеться об'єктивне зниження виробничих потужностей і збільшення використання значних маркетингових бюджетів (в основному, в сегменті більш-боротьба з наркотиками в звичайних офлайн - і онлайн - каналах комунікації). Для просування окремих брендів на ринку, слід очікувати посилення конкуренції на фармацевтичному ринку України. Великі іноземні фармацевтичні компанії. У таблиці. Окремо виділені 1 фармацевтичні компанії, які поліпшили свої ринкові позиції з точки зору частки ринку в 2023 році [4; 25].

У той же час розглянемо SWOT-аналіз, не менш важливе джерело інформації при стратегічному плануванні. З його допомогою ми зможемо всебічно оцінити як зовнішнє і внутрішнє середовище впливає на діяльність компанії (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

SWOT-аналіз АТ «Фармак»

Сильні сторони	Слабкі сторони
Виготовлення та реалізація якісної продукції. Наявність гарантованих ринків збуту продукції. Висока рентабельність Висококваліфіковані працівники Висока конкурентоспроможність Вартість товарів відповідає якості	Фінансування програм відбувається лише за рахунок власних коштів Потреба у пошуку нових ринків збуту, для підвищення продажів. Співпраця з підприємствами аналогічної сфери на низькому рівні
Можливості	Загрози
Підвищення кваліфікації робітників Розширення виробництва Застосування нових технологій Зростання попиту	Високий рівень інфляції Державні кризи та пандемії Нестабільність поставок Наявність великої кількості конкурентів

Джерело: створено автором за даними офіційного сайту АТ «Фармак»[26]

Згідно з SWOT-аналізом, АТ «Фармак» має більше можливостей, ніж загроз. Водночас сильних сторін більше, ніж слабких. Загрози, зокрема, залежать від зовнішнього середовища, тобто нестабільної економічної ситуації в країні та партнерів у постачанні ресурсів, що може призвести до ризиків на етапі виробництва.

Можливості – це шанс для подальшого розвитку матеріально-технічної бази, яка відіграє важливу роль у виробництві нових препаратів. Зі зростанням попиту зростає і виробництво, що, в свою чергу, потребує нових кваліфікованих кадрів.

В даний час компанія використовує свої сильні сторони для підтримки задовільних цін при збереженні якості своєї продукції та послуг. При цьому показники прибутковості сприяють високій конкурентоспроможності компанії на фармацевтичному ринку.

У свою чергу, слабкі сторони безпосередньо не погіршують позицію компанії, але необхідно враховувати джерела фінансування та інвестицій, а також власні витрати. Компанії також необхідно розвивати нові ринки збуту, щоб у майбутньому продавати більше продукції.

2.2. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності АТ «Фармак»

Основою аналізу фінансового становища є аналітична та бухгалтерська інформація, яка дає змогу взаємодіяти кожному структурному підрозділу підприємства, об'єднуючи всі економічні процеси внутрішнього і зовнішнього середовища. Основними напрямками діяльності АТ «Фармак» є розробка, виробництво і продаж широкого спектру рецептурних і безрецептурних лікарських засобів, особливо дженериків.

АТ «Фармак» є платником податків за спрощеною системою. АТ «Фармак» у Києві володіє фармацевтичним заводом та заводом з виробництва активних фармацевтичних інгредієнтів у Шостці Сумської області. Акціонерне товариство «Фармак» – український виробник європейського рівня, один з найбільших лідерів фармацевтичного ринку України. Компанія виробляє понад 400 найменувань лікарських засобів. З 2010 року, завдяки своїй якості та інноваціям, вона також стала найбільшим експортером лікарських засобів за кордон в 40 країн світу [26].

Організаційна структура загального управління компанією у всіх підрозділах функціонує відповідно до Статуту АТ «Фармак» та представлена у додатку Б. Сучасний дослідницький комплекс включає в себе 4 різноманітні аналітичні лабораторії, 2 лабораторії біотехнологій і синтетичних АРІ, 3 технічні лабораторії і 4 пілотні науково-дослідні лабораторії, оснащені високотехнологічним обладнанням світових виробників [20; 26].

Асортимент продукції АТ «Фармак» включає широкий перелік терапевтичних груп (14 груп), з яких 7 основних лікарських засобів, включаючи

протисвербіжні, ендокринологічні, гастроентерологічні, препарати, що впливають на гемостаз, неврологічні, противірусні та кардіологічні препарати. ми фокусуємося на групі [26].

АТ «Фармак» стало однією з перших українських фармацевтичних компаній, яка почала доводити біологічну еквівалентність своєї продукції, тобто за допомогою фармакокінетичних досліджень змогла розробити генетичні та фармакокінетичні дослідження [26].

Динаміка техніко-економічних показників АТ «Фармак» за 2021–2023 роки наведена у додатку В, а деякі показники представлені на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Динаміка чистого доходу та собівартості товарів АТ «Фармак» в 2021–2023 рр., тис. грн

Джерело: складено на підставі звітності АТ «Фармак» [26]

У 2021 році АТ «Фармак» отримало виручку в розмірі 9 205 794 тисяч гривень. На кінець 2023 року виручка склала 9 690 236 тисяч гривень, що на 5,26 % більше, ніж на початок аналізованого періоду. Це демонструє здатність компанії працювати в складних економічних умовах, використовувати існуючі конкурентні переваги та задовольняти потреби своїх цільових сегментів ринку.

Зниження ефективності економічних процесів на підприємстві пояснюється рівнем чистого прибутку, який зростав більш повільними темпами (у 2021-2023 роках на 9,49 %), ніж собівартість (на 5,26 %). Важливо домогтися протилежної ситуації, що дозволить досягти більш конкретні фінансові результати АТ «Фармак».

Валовий прибуток АТ «Фармак» за підсумками 2023 року був позитивним, досягнувши у 2021 році 5 265 723 тисяч гривень проти 5 164 712 тисяч гривень. Це демонструє ефективний операційний процес, який дозволяє створювати додаткову цінність у повсякденній діяльності працівників. В результаті залишаються додаткові кошти, які можуть бути використані для покриття адміністративних, комерційних і фінансових витрат.

Оскільки операційна рентабельність підприємства є показником конкурентоспроможності, високе значення таких показників свідчить про високу якість товарів і послуг підприємства і гарантує стабільне становище на конкурентному ринку, в 2023 році АТ «Фармак» заробило 18,95 копійок операційного прибутку на кожен гривню продажів. Менеджери не виконують свою роботу, тобто не шукають можливості забезпечити більш високу ефективність операційних процесів компанії, про що свідчить зниження показників у 2021-2023 роках.

Компанія більш обережно використовує свої обмежені матеріальні ресурси, оскільки з 2021 по 2023 рік споживання матеріалів знижується. Тобто вартість ресурсів, що витрачаються на кожен одиницю чистого прибутку, знижується.

Співробітники компанії працюватимуть більш продуктивно у 2023 році, про що також свідчить додана вартість на одну особу у розмірі 2 115,9 тис.грн порівняно з 2 523,76 тис.грн у 2023 році. Це вказує на добре продуману політику управління людськими ресурсами.

Така динаміка пояснюється збільшенням доданої вартості в контексті скорочення чисельності задіяного персоналу.

Відповідні основні засоби АТ «Фармак» використовуються в операційному процесі інтенсивніше (поточне значення становить 2,68 проти базового 2,16), про що свідчить збільшення надходжень грошових коштів. У 2023 році кожна гривня, вкладена в основні засоби, дозволила виробити і реалізувати товарів і послуг на 2,68 гривні.

Динаміка активів АТ «Фармак» з 2021 по 2023 рік представлена в додатку Г.

Сума збільшення активів АТ «Фармак» досягла у 2021 році 10 047 978 тис. грн порівняно з 13 434 153 тис. грн у 2023 році. На таку динаміку вплинули як поточні, так і необоротні активи (зростання на 33,7 %). Перші збільшилися на 68,82 %, у той час як другі збільшилися за 2021-2023 роки на 2,5 %. Наступними елементами необоротних активів «Фармак» є: виробничі запаси (+34,66 %), Готова продукція (+24,08 %), товари (+68,01 %), складські запаси (+25,1 %), дебіторська заборгованість по продукції, товарам, роботам і послугам (+63,02 %), дебіторська заборгованість по передоплаті (+66,3 %), дебіторська заборгованість по нарахованих доходах (+3 801 тис. грн), Інші поточні рахунки (+10 060,38 тис. грн), поточні фінансові вкладення (+72,85 %), грошові кошти та їх еквіваленти (+116,33 %), Витрати майбутніх періодів (+23,06 %), нематеріальні активи (+4,48 %), основні засоби: (+0,69 %), довгострокові фінансові вкладення, що враховуються за методом пайової участі інших організацій (+26,97 %), інші фінансові вкладення (+63,65 %), Інші необоротні активи (+116,33 %).

Оборотні активи «Фармак» представлені наступними елементами: незавершене виробництво (-22,25 %), дебіторська заборгованість з бюджету (-73,12 %), інші оборотні активи (-98,37 %), незавершені капітальні вкладення (-44,13%), інвестиційна нерухомість (-72,14 %), довгострокова дебіторська заборгованість (-2,1 %).

Динаміка джерел фінансування АТ «Фармак» в 2021–2023 рр. (тис. грн) надано в додатку Д.

За основну мети комерційного підприємства взято досягнення цілей, поставлених власником. У більшості випадків вони полягають в отриманні прибутку. Збільшення частки з 2021 по 2023 рік (35,27%) свідчить як про досягнення цієї мети, так і про зміцнення фінансового потенціалу АТ «Фармак». Розмір капіталу АТ «Фармак» у 2021 році становить 8 148 809 тис. грн проти 11 023 015 тис. грн на кінець 2023 року.

У період з 2021 по 2023 рік загальний обсяг доступних джерел фінансування для формування активів збільшився на 33,7 %. Це пов'язано з капіталом (35,27 %), довгостроковими (0,25 %) і короткостроковими зобов'язаннями (34,9 %). В результаті АТ «Фармак» стане більш фінансово гнучким і зможе здійснювати більш активну операційну та інвестиційну діяльність. Аналіз капіталу АТ «Фармак» в розрізі тривалості використання в 2021-2023 рр., тис. грн (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз капіталу АТ «Фармак» в розрізі тривалості використання
в 2021–2023 рр., тис. грн

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-	
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022
Постійний капітал	8 148 809	9 466 529	11 023 015	1 317 720	1 556 486
Сталі зобов'язання	435 241	394 921	436 318	- 40 320	41 397
Мобільні зобов'язання	1 463 928	1 427 209	1 974 820	- 36 719	547 611

Джерело: складено на підставі звітності АТ «Фармак» [26]

Накопичення постійної частини капіталу, продемонстроване АТ «Фармак» в період з 2021 по 2023 рік у розмірі 35,27%, дозволить генерувати необхідні кошти для стійкої діяльності в довгостроковій перспективі.

Роль зовнішніх постачальників довгострокових фінансових ресурсів АТ «Фармак» зростає, про що свідчить зростання стабільного боргу на 0,25 %. У період з 2021 по 2023 рік обсяг мобільної заборгованості АТ «Фармак» збільшився на 34,9 %, що дозволило покрити частину оборотних коштів, але призвело до збільшення фінансових ризиків. АТ «Фармак» потрібно прогнозувати рух грошових коштів, принаймні в короткостроковій перспективі, що дозволить вчасно вжити заходів, щоб збалансувати їх.

Динаміка фінансового результату за видами діяльності АТ «Фармак» в 2021–2023 рр., тис. грн. наведена у табл. 2.4.

Динаміка фінансового результату за видами діяльності АТ «Фармак» в
2021–2023 рр., тис. грн

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Результат основної діяльності	2 007 293	1 227 654	1 836 464	- 779 639	608 810	- 38,84	49,59	- 8,51
Результат фінансових операцій	- 20 414	- 28 736	29 683	- 8 322	58 419	40,77	- 203,3	- 245,41
Результат від іншої звичайної діяльності	32 991	359 539	41 576	326 548	- 317 963	989,81	- 88,44	26,02
Фінансовий результат до оподаткування	2 019 870	1 558 457	1 907 723	- 461 413	349 266	- 22,84	22,41	- 5,55

Джерело: складено на підставі звітності АТ «Фармак» [26]

Остаточні фінансові результати АТ «Фармак» знизилися (табл. 2.4) у період з 2021 по 2023 рік на 112 147 тис.грн. Основним фактором є результат основної діяльності (170 829 тис.грн).

Динаміка суми витрат АТ «Фармак» у 2021-2023 рр., тис. грн наведено в додатку Ж. Структурний зсув в області формування витрат АТ «Фармак» в 2021 -2023 рр., % від додатка З. Обсяг витрат підприємства збільшився. Це стимулювало зростання собівартості продажів (товарів, робіт і послуг) (+9,49 %), адміністративних витрат (+15,28 %), витрат на реалізацію (+2,98 %), інших операційних витрат (+12,69 %) і фінансових витрат (+54,91 %). Зниження показників обумовлено наступними причинами: витратами з податку на прибуток (-5,71 %).

Ключовим компонентом витрат підприємства була собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (частка 53,3 %), адміністративні витрати (частка 14,08 %), комерційні витрати (частка 18,98 %), інші операційні

витрати (частка 8,52 %) і витрати (дохід) з податку на прибуток (частка в 4,34 %).

2.3. Аналіз показників фінансового стану АТ «Фармак»

Проведемо аналіз показників фінансового стану АТ «Фармак» за основними методиками які розглядали в теоретичній частині.

Розпочнемо із показників ліквідності (табл. 2.5), які також наведені в додатку К, адже ліквідність підприємства[41] дозволяє йому швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища та коригувати проблемні питання.

Таблиця 2.5

Динаміка показників ліквідності АТ «Фармак» в 2021-2023 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	3,23	4,29	4,04	1,06	- 0,25	0,81
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,11	3,09	3	0,98	- 0,09	0,89
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,67	0,77	1,07	0,1	0,3	0,4
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	1,3	2,41	1,74	1,11	- 0,67	0,44

Джерело: складено на підставі звітності АТ «Фармак» [26]

Оскільки АТ «Фармак» працює над зниженням короткострокових ризиків у період з 2021 по 2023 рік, менеджери впроваджують заходи для забезпечення балансу між короткостроковими джерелами фінансування та оборотними активами. Про це свідчить той факт, що показник поточної ліквідності збільшився з 3,23 гривні до 4,04. Якщо порівняти його зі стандартом (№ 2), то можна зробити висновок, що проблем з оплатою зобов'язань перед постачальниками матеріальних ресурсів, послуг, фінансових ресурсів і т.д. немає.

АТ «Фармак» мало можливість погасити 2021% своїх поточних зобов'язань протягом 3-6 місяців з дня своєї першої звітної дати (211). Що стосується значення показника на останню звітну дату (2023 рік), то на кожному

одиницю короткострокової заборгованості підприємство знаходилося в межах нормативних меж, оскільки мало ліквідними активами на 3 гривні, які можна було швидко продати на ринку і конвертувати в грошову форму. У 2023 році компанія мала кошти в розмірі 107% від загальної суми свого поточного боргу, тому ризик прострочення виконання зобов'язань «Фармак» в наступному місяці був мінімальним. Це високе значення. Якщо порівняти величину поточної дебіторської та кредиторської заборгованості, то можна відзначити, що АТ «Фармак» у 2023 році фінансуватиме дебіторів за рахунок постачальників, і, крім того, частина оборотних коштів підприємства відволікається. На кожну одиницю кредиторської заборгованості припадає дебіторська заборгованість у розмірі 1,74 гривні. Якщо така політика дозволяє збільшити дохід, тоді продовжуйте використовувати власний капітал, щоб надати клієнтам право на відстрочку платежів, що часто важливіше, ніж знижки на товари.

Динаміка показників фінансової стійкості АТ «Фармак» за три останні роки наведена у табл. 2.6

Таблиця 2.6

Динаміка показників фінансової стійкості АТ «Фармак» в 2021-2023 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Власні обігові кошти, млн грн	2 828	4 303	5 569	1 476	1 265	2 741
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,6	0,7	0,7	0,1	0	0,1
Маневреність власних оборотних коштів	0,35	0,26	0,38	- 0,09	0,12	0,03
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів	1,73	2,52	2,72	0,79	0,2	0,99
Коефіцієнт фінансової автономії	0,81	0,84	0,82	0,03	- 0,02	0,01
Коефіцієнт фінансової залежності	1,23	1,19	1,22	- 0,04	0,03	- 0,01
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,23	0,19	0,22	- 0,04	0,03	- 0,01
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,35	0,45	0,51	0,1	0,06	0,16
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,77	0,78	0,82	0,01	0,04	0,05

Продовження табл.2.6

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Коефіцієнт фінансової стійкості (покриття інвестицій)	0,85	0,87	0,85	0,02	- 0,02	0
Коефіцієнт мобільності активів	0,89	1,19	1,46	0,3	0,27	0,57

Джерело: складено на підставі звітності АТ «Фармак» [26]

АТ «Фармак» формує власний оборотний капітал (5 568 556 тис.грн), який може бути використаний для фінансування тої частини резерву, необхідної для операційного процесу. Дебіторська заборгованість, що виникає в процесі виробництва і збуту, інші оборотні активи – обсяг цих коштів збільшився у 2021-2023 роках на 2 741 014 тис.грн

Менеджери АТ «Фармак» забезпечили високу фінансову гнучкість підприємства, оскільки значна частина оборотних коштів була створена за рахунок власника. Як результат, компанія не надто покладається на зовнішніх постачальників фінансових ресурсів. У 2023 році 70% оборотних коштів припадає на власні оборотні кошти. Власний оборотний капітал характеризується задовільним рівнем маневреності, що окреслює відповідний коефіцієнт (0,38), представлений в додатку І. АТ «Фармак» може самостійно фінансувати значну частку необхідних активів, тобто 82%. Той факт, що відповідний показник збільшується на 0,01, свідчить про зростання довіри до компанії з боку учасників фінансового ринку, постачальників життєво важливих ресурсів і послуг. Зрештою, навіть якщо компанія втратить платоспроможність і збанкрутує, висока частка її капіталу дозволить їй погасити більшу частину своїх зобов'язань.

Показники мобільності капіталу вказують на високий рівень фінансової гнучкості цього джерела фінансування активів компанії. На кінець 2023 року значення становить 51%. Як можна судити за показниками короткострокової заборгованості, у своїй політиці залучення позикових коштів як джерела фінансування компанія фокусується на короткостроковій заборгованості і

залучає кошти тільки при необхідності, при цьому вона не може забезпечити стійкість економічних процесів, якщо у компанії обмежений доступ до такої короткострокової заборгованості. заборгованість. Поточні зобов'язання у 2023 році становили 82% зобов'язань. З 2021 по 2023 рік показник АТ «Фармак» збільшився на 0,05. Якщо показник автономії враховує вартість капіталу, то загальний коефіцієнт фінансової стійкості розраховується з додатковим коефіцієнтом у вигляді довгострокової заборгованості АТ «Фармак». Значення цього показника в 2023 році в розмірі 85% вказує на те, що ризик зриву бізнесу через брак короткострокового боргу мінімальний протягом наступного року.

Структура активів АТ «Фармак» в 2023 році демонструє високий рівень адаптивності, оскільки дозволяє при необхідності швидко реструктурувати бізнес-процеси і вивільнити фінансові ресурси з активів, які є менш перспективними і менш продуктивними в умовах, що змінюються. З іншого боку, він направляє їх відповідно до оновленої політики формування активів. На кожну гривню необоротних активів припадало 1,46 гривні оборотних активів. Визначення типу фінансової стійкості АТ «Фармак» в 2021–2023 рр., представлена в додатку Л.

Поточний стан фінансової стабільності можна описати як «повністю стійке підприємство». Структура і обсяг фінансових ресурсів АТ «Фармак» є задовільними, оскільки вони мають достатньо джерел фінансування для формування резервів життєво важливих ресурсів і забезпечення стабільності виробництва і продажів. Тому поточний стан можна охарактеризувати як стабільний. Надлишок власних оборотних коштів на ці цілі склав тис.грн. Поточний рівень фінансової стійкості формується за рахунок відносно низьких резервів, що означає невеликий обсяг оборотних коштів, необхідних для забезпечення його формування. В результаті АТ «Фармак» має можливість накопичувати матеріальні резерви за рахунок власних коштів, завдяки чому фінансове становище компанії залишається стабільним протягом 2023 року,

навіть в умовах, які змінюють кон'юнктуру фінансових ринків і обмежують доступ до компаній.

Динаміка показників прибутковості або збитковості АТ «Фармак» за досліджуваний період представлена в таблиці 2.7.

Індекс рентабельності активів АТ «Фармак» показує, що у 2023 році на кожен гривню, використану для фінансування активів «Фармак», припадає чистий прибуток у розмірі 12,52 копійок.

Оскільки норма прибутку на активи вище внутрішньої інфляції, можна стверджувати, що реальна вартість активів компаній, залучених в економічні процеси, зростає. Отже, керівництво може ефективно використовувати обмежені фінансові ресурси для досягнення цілей зростання та розвитку підприємства.

Таблиця 2.7

Динаміка показників рентабельності (збитковості) АТ «Фармак»

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Рентабельність власного капіталу, %	-	14,46	15,11	-	0,65	-
Рентабельність виробничих фондів, %	-	24,29	28,41	-	4,12	-
Рентабельність продажів за валовим прибутком (валова маржа), %	56,1	59,93	54,34	3,83	- 5,59	- 1,76
Рентабельність продажів за операційним прибутком (операційна маржа), %	21,8	15,79	18,95	- 6,01	3,16	- 2,85
Рентабельність продажів за чистим прибутком (чиста маржа), %	17,79	16,38	15,97	- 1,41	- 0,41	- 1,82
Операційна рентабельність витрат, %	27,83	18,7	23,32	- 9,13	4,62	- 4,51

Джерело: складено на підставі звітності АТ «Фармак» [26]

Отже, у 2023 році термін окупності активів «Фармак» становить 7,99 років. Важливим показником є норма прибутку на капітал, яка відображає ефективність компанії з точки зору власників або потенційних інвесторів. Кожна гривня в капіталі власника у 2023 році забезпечила чистий прибуток у розмірі 15,11 копійок. Компанія забезпечила зростання добробуту і поліпшення фінансового становища власників, про що свідчить високе значення показників

рентабельності капіталу. В результаті період, за який капітал власника погашається при збереженні поточної прибутковості капіталу, становить 6,62 року.

Оскільки операційна рентабельність підприємства є показником конкурентоспроможності, високе значення таких показників свідчить про високу якість товарів і послуг підприємства і гарантує стабільне становище на конкурентному ринку, в 2023 році АТ «Фармак» заробило 18,95 копійок операційного прибутку на кожен гривню продажів. Менеджери не виконують свою роботу, тобто не шукають можливості забезпечити більш високу ефективність операційних процесів компанії, про що свідчить зниження показників у 2021-2023 роках. Власники розглядають компанію як перспективний актив, який може приносити прибуток у майбутньому, тому вони вважають що краще реінвестувати більшу частину свого прибутку за 2023 рік у діяльність компанії, що представлено в додатку М, тим самим гарантуючи додаткове фінансування для майбутнього розширення. Однак значення показника вище 1, що означає, що на таку динаміку впливають інші фактори.

Факторний аналіз рентабельності АТ «Фармак» представлено у табл. 2.8

Таблиця 2.8

Факторний аналіз рентабельності АТ «Фармак»

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-	
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022
Всього доходів	9 274 606	8 170 683	9 849 136	- 1 103 923	1 678 453
Всього витрат	7 636 683	6 897 288	8 301 532	- 739 395	1 404 244
Чистий прибуток (поточний рік)	1 637 923	1 273 395	1 547 604	- 364 528	274 209
Витрати на гривню доходу	0,82	0,84	0,84	0,02	0

Джерело: складено автором на підставі звітності АТ «Фармак» [26]

Таким чином, найбільший вплив мають обсяг вироблення продукції та збільшення витрат. Загалом збільшення матеріальних витрат. Постійна зміна законодавства фармацевтичного ринку також має всій вплив на загальний фінансовий стан АТ «Фармак».

2.4. Резерви зростання фінансового стану підприємства та розробка заходів щодо його поліпшення

Оскільки на фінансовий стан підприємство досить сильно впливають зовнішні, застосуємо також систему SPACE-аналізу для оцінки стратегічного становища та дії АТ «Фармак».

Таблиця 2.9

Результати оцінки критеріїв, що визначають фінансовий стан та фінансову привабливість підприємства

Критерій	Оцінка					Значення критерію
	1	2	3	4	5	
Наявність системи мотивації праці та винагород	1	2	3	4	5	позитивне
Висока собівартість продукції	1	2	3	4	5	позитивне
Потреба у частковому оновленні основних фондів	1	2	3	4	5	позитивне
Низький рівень витрат на дослідження і розробки	1	2	3	4	5	негативне
Середня оцінка фінансового стану та привабливості підприємства	4					

Джерело: створено автором за даними офіційного сайту АТ «Фармак»[26]

Тепер розрахуємо середню оцінку фінансового становища і фінансової привабливості підприємства. Середній бал за кожним показником компанії розраховується як сума балів за кожним критерієм, поділена на кількість цих критеріїв.

Компанія фінансово стійка, оскільки кількість капітальних та фінансових активів задовільна, а собівартість продукції також висока. Дослідження і розробки підприємства постійно підтримуються фінансово.

Результати оцінки критеріїв, що визначають конкурентні переваги підприємства

Критерій	Оцінка					Значення критерію
	1	2	3	4	5	
Потужні лабораторії та матеріально-технічна база	1	2	3	4	5	негативне
Впровадження інновацій	1	2	3	4	5	негативне
Висококваліфіковані кадри	1	2	3	4	5	негативне
Збільшення кількості працівників	1	2	3	4	5	негативне
Підготовка та перепідготовка кадрів	1	2	3	4	5	негативне
Впровадження соціальних програм	1	2	3	4	5	негативне
Середня оцінка конкурентних переваг підприємства	2,33					

Джерело: створено автором за даними офіційного сайту АТ «Фармак»[26]

Компанія не втрачає лідируючу позицію на українському фармацевтичному ринку, а також експортує свою продукцію в 20 країн, які є основними ринками збуту. Для цього на виробництві присутні відмінні кадри, але необхідно вдосконалювати перепідготовку для підвищення кваліфікації та підвищення рівня інновацій у виробництві.

Таблиця 2.11

Результати оцінки критеріїв, що визначають привабливість підприємства та безпеку праці

Критерій	Оцінка					Значення критерію
	1	2	3	4	5	
Вдосконалення системи охорони праці на виробництві	1	2	3	4	5	позитивне
Розробка екологічних проектів та ініціатив щодо умов праці	1	2	3	4	5	позитивне
Збільшення власних оборотних коштів для соц. розвитку та захисту	1	2	3	4	5	позитивне
Скорочення термінів виробництва фармацевтичних засобів та ліків за рахунок автоматизації	1	2	3	4	5	позитивне
Середня оцінка привабливості підприємства та умов праці	4,75					

Джерело: створено автором за даними офіційного сайту АТ «Фармак» [26]

Удосконалення системи охорони праці, розробка унікальних природоохоронних заходів і збільшення оборотних коштів підвищать привабливість і безпеку праці підприємства.

Внутрішнє середовище є нестабільним, оскільки вартість виробничих ресурсів зростає, а задовільні соціальні умови праці для працівників підтримуються неналежним чином.

Таблиця 2.12

Результати оцінки критеріїв, що визначають стабільність внутрішнього середовища

Критерій	Оцінка					Значення критерію
	1	2	3	4	5	
Вдосконалення системи автоматизації праці на виробництві	1	2	3	4	5	негативне
Стабільність заробітної плати	1	2	3	4	5	негативне
Додаткове медичне і соціальне страхування співробітників	1	2	3	4	5	негативне
Корпоративне волонтерство	1	2	3	4	5	негативне
Задоволеність працівників морально-психологічним кліматом	1	2	3	4	5	негативне
Середня оцінка внутрішнього середовища	2					

Джерело: створено автором за даними офіційного сайту АТ «Фармак» [26]

Далі відображаємо результати оцінки за вищевказаними критеріями в системі координат ХОУ (рис.2.4):

Рис.2.4. Матриця стратегічного положення за методом SPACE-аналізу

Джерело: створено автором за даними офіційного сайту АТ «Фармак» [26]

Визначимо вектор рекомендованої стратегії для АТ «Фармак», добувши координати точки М (X; Y) за формулами:

$$X = IS - CA, \quad (2.1)$$

де IS – показник привабливості підприємства та безпеки праці; CA – показник конкурентоспроможності.

$$X = 4,75 - 2,33 = 2,42$$

$$Y = FS - ES, \quad (2.2)$$

де FS – фінансовий стан підприємства;

ES – стабільність внутрішнього середовища.

$$Y = 4 - 2 = 2$$

Побудуємо вектор (рис. 2.2) за допомогою системи SPACE – аналізу, використовуючи дві точки: O (0;0) та M (2,42; 2).

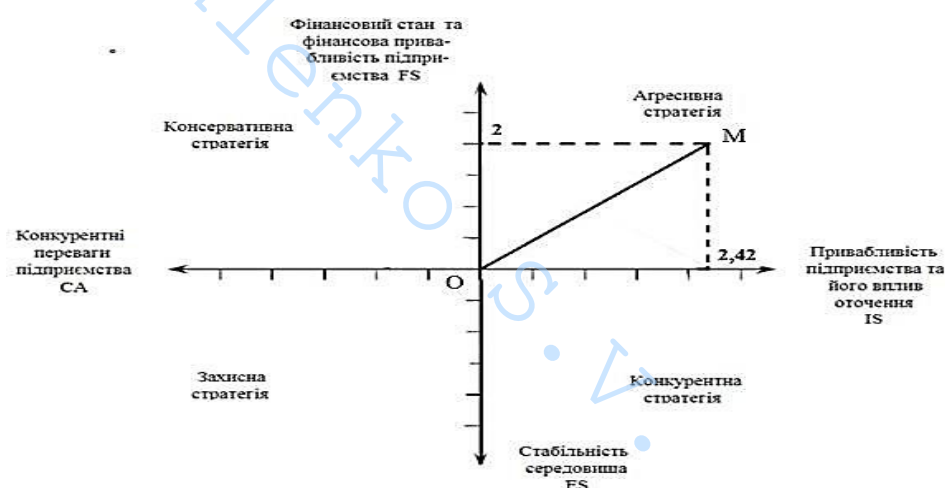

Рис. 2.5. Вектор рекомендованої стратегії за методом SPACE-аналізу

Джерело: створено автором за даними офіційного сайту АТ «Фармак» [26]

Тому для АТ «Фармак» рекомендуються наступні проактивні стратегії: утримувати лідерство на галузевому ринку. Використовувати всі конкурентні переваги, такі як інноваційні розробки, компетентні працівники, фінансова стабільність та конкурентоспроможність на галузевому ринку. Але також розглянемо інноваційні напрями зростання фінансового стану підприємства розробка заходів щодо його поліпшення.

Розробка стратегії резервів підвищення фінансового стану підприємства, АТ «Фармак» вимагає комплексного підходу, що включає кілька ключових етапів які представлені на рис. 2.6. Етапи розробки стратегії щодо поліпшення фінансового стану охоплюють діагностування поточного та потенційного фінансового стану.

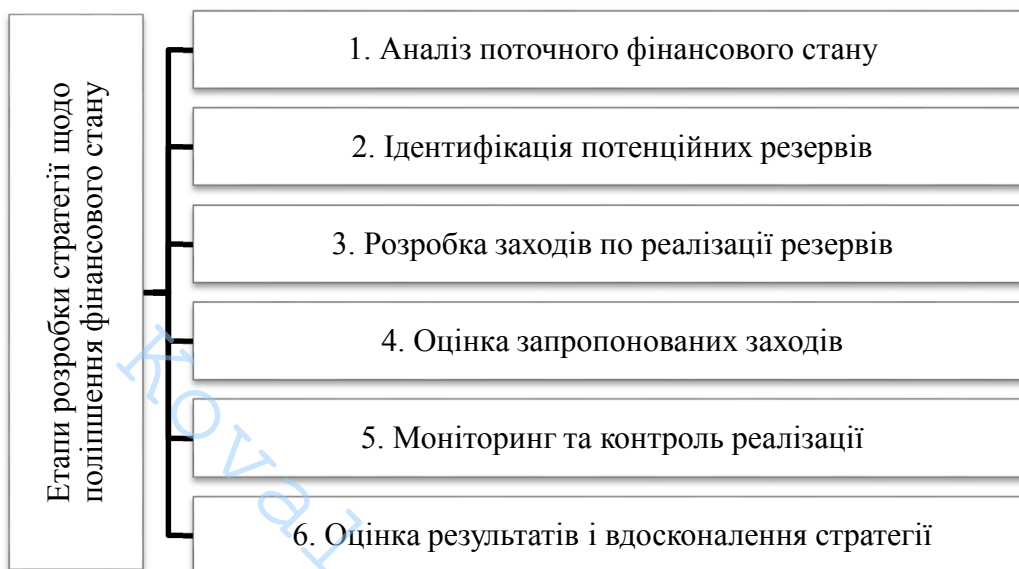

Рис.2.6.Етапи розробки стратегії щодо поліпшення фінансового стану АТ «Фармак»

Джерело: створено автором за даними [17; 28; 48; 53]

Для АТ «Фармак» виділімо найбільш необхідні заходи в даному сучасному становищі (табл. 2.13)

Таблиця 2.13

Заходи щодо поліпшення фінансового стану АТ «Фармак»

Назва	Кроки	Опис
1	2	3
Впровадження системи управління ризиками та корпоративного управління	Оцінка поточних ризиків	- ідентифікація ключових ризиків, які впливають діяльність компанії (фінансові, операційні, ринкові, юридичні тощо.); - проведення аналізу ймовірності та впливу кожного ризику; - створення матриці ризиків
	Розробка політики управління ризиками	- формулювання політики та процедур для управління виявленими ризиками; - визначення методів та інструментів для моніторингу та контролю ризиків

1	2	3
	Створення ризик-менеджмент команди	-призначення відповідальних осіб за управління ризиками; - навчання команди основ ризик-менеджменту та роботи з інструментами моніторингу
	Використання інструментів управління ризиками	впровадження програмного забезпечення для моніторингу та аналізу ризиків. Зразкові програми: - LogicManager – інструмент для управління ризиками, відповідністю та внутрішнього контролю; - RiskWatch – програма для оцінки та управління ризиками
	Регулярний моніторинг та звітність	- встановлення системи регулярного моніторингу ризиків; - підготовка та подання звітів з управління ризиками на рівні керівництва
Впровадження системи фінансового планування та контролю	Оцінка поточної системи фінансового управління	- аналіз існуючих процесів та інструментів фінансового планування та контролю; - ідентифікація проблем та можливостей для покращення
	Розробка та затвердження фінансової стратегії	- формулювання цілей та завдань фінансового – планування; - визначення ключових показників ефективності (KPI) та метрик для моніторингу
	Впровадження бюджетування та прогнозування	-розробка системи бюджетування за участю всіх підрозділів компанії; - впровадження процесу регулярного прогнозування фінансових показників
	Впровадження інструментів фінансового планування та контролю	впровадження програмного забезпечення для автоматизації процесів бюджетування та контролю. Зразкові програми: - QuickBooks – популярне рішення для малого та середнього бізнесу, що включає функції бюджетування та фінансового обліку; - ZohoBooks – хмарне рішення для управління фінансами та бухгалтерією; - PlanGuru – програма для бюджетування, прогнозування та фінансового аналізу
	Моніторинг та звітність	- регулярний моніторинг виконання бюджету та аналіз відхилень; - підготовка звітів для керівництва та зацікавлених сторін

Джерело: створено автором за даними [17; 28; 48; 53]

Впровадження системи управління ризиками та корпоративного управління, та системи фінансового планування та контролю мають свої позитивні та негативні аспекти розглянуто на рис. 2.7. Так не усі із запропонованих заходів щодо поліпшення фінансового стану для АТ «Фармак»

мають тільки позитивні наслідки, наприклад вважаємо, що основними негативними аспектами впровадження системи фінансового планування та контролю є залежність від програмного забезпечення, складність інтеграції з іншими підсистемами управління.

Рис.2.7.Позитивні та негативні аспекти запропонованих заходів щодо поліпшення фінансового стану для АТ «Фармак»

Джерело: створено автором за даними [47; 50; 44]

Отже, впровадження систем управління ризиками та корпоративного управління, а також фінансового планування та контролю є важливими кроками для покращення фінансового стану та стійкості АТ «Фармак». Незважаючи на початкові інвестиції та можливі складнощі, довгострокові вигоди від підвищення стійкості, прозорості та ефективності управління значно переважають витрати.

ВИСНОВКИ

Здійснивши комплексний аналіз фінансового стану підприємства та заходів щодо його поліпшення (на прикладі АТ «Фармак») можемо зробити наступні висновки:

– фінансовий стан підприємства є ключовим аспектом економічних досліджень, що відображає його здатність функціонувати та розвиватися у ринкових умовах. Теоретична сутність цього поняття полягає у комплексному аналізі фінансових показників, особливо ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість та рентабельність. Важливою складовою є оцінка балансу активів і пасивів підприємства, що дозволяє визначити оптимальні стратегії управління фінансовими ресурсами. Дослідження фінансового стану спрямоване на виявлення потенційних ризиків та можливостей для інвестування, що є важливим для забезпечення стабільного розвитку підприємства. Таким чином, теоретичне розуміння фінансового стану дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення та підвищувати ефективність господарської діяльності.

– фінансовий стан підприємства в умовах динамічного середовища залежить від ряду внутрішніх та зовнішніх факторів. Серед внутрішніх факторів важливими є ефективність управління, рівень операційних витрат, структура капіталу та управління оборотними активами. Зовнішні фактори включають економічну нестабільність, зміни в законодавстві, конкуренцію на ринку та коливання валютних курсів. Також значну роль відіграють технологічні інновації, які можуть як покращити продуктивність, так і вимагати додаткових інвестицій. Динамічність середовища потребує від підприємства гнучкості та швидкої адаптації до змін, що забезпечує його фінансову стабільність і конкурентоспроможність. Отож, комплексний аналіз цих факторів дозволяє підприємству ефективно планувати свою діяльність і знижувати фінансові ризики.

– сучасні методичні підходи до аналізу фінансового стану підприємства охоплюють використання різних інструментів і методик для всебічної оцінки його фінансової діяльності. Одним з ключових підходів є фінансовий аналіз на основі коефіцієнтів, що включає аналіз ліквідності, рентабельності, платоспроможності та оборотності активів. Інший підхід полягає у використанні горизонтального та вертикального аналізу фінансової звітності, що дозволяє виявити тенденції та структуру фінансових потоків. Також активно застосовуються методи економіко-математичного моделювання та прогнозування, що допомагають оцінити майбутні фінансові результати підприємства. Важливу роль відіграє і порівняльний аналіз, який дозволяє зіставити фінансові показники підприємства з середніми галузевими значеннями. Використання цих підходів сприяє більш точному і універсальному розумінню фінансового стану підприємства, що набуває основного значення для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

– оцінка передумов аналізу фінансового стану підприємства «Фармак» в умовах сучасних трансформацій є критично важливою для забезпечення його адаптації та стійкого розвитку. Враховуючи швидкі зміни у фармацевтичній галузі, підприємство повинно приділяти увагу цифровізації процесів, інноваціям у виробництві та впровадженню новітніх технологій. Основними передумовами для аналізу є наявність актуальної та достовірної фінансової звітності, здатність керівництва оперативно реагувати на ринкові зміни, а також інвестиції в розвиток людського капіталу. Важливим є також дотримання стандартів якості та безпеки продукції, що сприяє зміцненню репутації та довіри споживачів. Аналіз цих передумов дозволяє підприємству АТ «Фармак» ефективно планувати свою діяльність, знижувати ризики та використовувати нові можливості для зміцнення свого фінансового стану. Відповідно, таким чином, підприємство може забезпечити конкурентоспроможність і довгострокову стійкість в умовах сучасних трансформацій.

– за даними проведеного дослідження, можна дійти висновку, що АТ «Фармак» має більше можливостей, ніж загроз. Водночас сильних сторін більше, ніж слабких. Загрози, зокрема, залежать від зовнішнього середовища, тобто нестабільної економічної ситуації в країні та партнерів у постачанні ресурсів, що може призвести до ризиків на етапі виробництва. Структура активів АТ «Фармак» в 2023 році демонструє високий рівень адаптивності, оскільки дозволяє при необхідності швидко реструктурувати бізнес-процеси і вивільнити фінансові ресурси з активів, які є менш перспективними і менш продуктивними в умовах, що змінюються.

– сьогодні АТ «Фармак» використовує свої сильні сторони для підтримки задовільних цін при збереженні якості своєї продукції та послуг. При цьому показники прибутковості сприяють високій конкурентоспроможності компанії на фармацевтичному ринку. У свою чергу, слабкі сторони безпосередньо не погіршують позицію компанії, але необхідно враховувати джерела фінансування та інвестицій, а також власні витрати. АТ «Фармак» також необхідно розвивати нові ринки збуту, щоб у майбутньому продавати більше продукції. Наразі, найбільший вплив на фінансовий стан мають обсяги вироблення продукції та збільшення витрат.

– поточний стан фінансової стійкості АТ «Фармак» можна описати як «повністю стійке підприємство». Структура і обсяг фінансових ресурсів АТ «Фармак» є відповідними, оскільки вони мають достатньо джерел фінансування для формування резервів життєво важливих ресурсів і забезпечення стабільності виробництва і продажів. Поточний рівень фінансової стійкості формується за рахунок відносно низьких резервів, що означає невеликий обсяг оборотних коштів, необхідних для забезпечення його формування. В результаті АТ «Фармак» має можливість накопичувати матеріальні резерви за рахунок власних коштів, що може змінити ситуацію на фінансових ринках і навіть в умовах, що обмежують доступ до компаній.

– розглянуто головні напрями щодо зростання фінансового стану підприємства та запропоновано деякі заходи щодо його поліпшення. Наприклад,

впровадження систем управління ризиками, корпоративного управління та фінансового планування та контролю у АТ «Фармак» стане важливим кроком для зміцнення фінансового стану та підвищення стійкості підприємства. Ці заходи дозволяють краще контролювати фінансові потоки, прогнозувати майбутні доходи та витрати, а також мінімізувати потенційні ризики. Незважаючи на необхідність початкових інвестицій та тимчасові витрати на навчання персоналу, довгострокові переваги, такі як підвищення довіри інвесторів, покращення операційної ефективності та відповідність законодавчим вимогам, компанія проявляє себе більш стійкою та конкурентоспроможною на ринку.

Коваленко
S.V.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О., Титикало В., Ареф'єв С. Розвиток підприємства на основі комплексної вартості в контексті цифрового маркетингу. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2023. №15(30). С. 40-42.
2. Ареф'єва, О. В., Сафонік, Н. П., Дудік, А. О. Стратегічний аналіз розвитку транспортних підприємств в умовах інноваційних тенденцій. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. №7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-04-16>(дата звернення:14.05.2024).
3. Борецька Н.П., Міщенко К.В. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. № 20. 2016. С. 63–66.
4. Бриф-аналіз роздрібного фармринку: попередні підсумки 2023 р. URL: <https://www.apteka.ua/article/655830> (дата звернення:14.05.2024).
5. Васюткіна Н., Андрієнко М., Самітов Р. Стратегічне управління людськими ресурсами підприємства на основі інноваційно-креативних компетенцій. *Сталий розвиток економіки*. 2024. №2(49). С.15–22.
6. Вовк О.М. Дудік А. О Управління потенціалом розвитку підприємства: стратегічний підхід. *Економічний простір*. 2020. №162. С. 53–56.
7. Гербіна Н.А., Бабічева Г.С., Малініна Н.Г., Чегринець А.А., Бойко А.В. Соціальний маркетинг та фармакоекономічні дослідження. *Соціальна фармація в охороні здоров'я*. 2022. Т.8. №1. С. 75–82.
8. Горлова І. Огляд фармацевтичного ринку України в часи тяжких випробувань *Фармацевтична галузь*. 2023. №1(94). URL: <https://promoboz.com/ru/journal/2023/1-94-2023/oglyad-farmatsevtychnogo-rynkuukrayiny-v-chasy-vazhkyh-vuprobuvan/#> (дата звернення 14.05.2023).
9. Гринчишин Я. М. Стратегічний підхід до антикризового управління підприємствами. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2021. №1. С. 38–41.

10. Громова А. Є., Крамаренко К. Є., Рудик Т. О. Аналіз фінансового стану підприємства з огляду ефективного використання фінансових ресурсів. *Молодий вчений*. 2016. № 5(32). С. 44–47.
11. Гут Л. В., Галушко Н. К. Методичні підходи системи моніторингу фінансового стану торговельного підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2019. №4. С. 13–19.
12. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>(дата звернення:13.05.2024).
13. Єпіфанова Є. І. Роль і місце аналізу фінансової звітності в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єктами господарювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 23. ч. 1. С. 162–166.
14. Замула І.В. Аналіз фінансового стану підприємства в умовах комп'ютеризації. *Наукові записки національного університету «Острозька Академія», серія «Економіка»*. 2020. №16 (44). С.199–208.
15. Інфографічний довідник «Фармацевтика України 2021». URL: https://businessviews.com.ua/ru/get_file/id/the-infographics-report-pharmaceutical-industry-of-ukraine-2021.pdf (дата звернення:13.05.2024).
16. Коваленко С.В. Аналіз фінансового стану підприємства та методи його поліпшення. *Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами: тези доп. XV міжнар.наук.-практ. конф.(м. Київ, 11-12 квітня 2024 р.)*. К.: НАУ, 2024. С. 85–88.
17. Ковальчук А. М. Стратегічний підхід до формування мотиваційного управління економічною безпекою підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. №6. Том 2 (276). С. 104–109.
18. Ковальчук А. М. Управлінські аспекти оцінювання економічної безпеки підприємства в умовах трансформаційної економіки *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2020. №4 (72). С. 211–218. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/72.211>

19. Колосінська М. І., Бойда С. В., Семенко О. О. Оцінка фінансового стану підприємства з метою удосконалення його фінансової стратегії. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7830> (дата звернення: 28.05.2023)
20. Кузьминчук Н.В., Куценко Т.М., Коваль В.В., Бондарь В.А. Маркетинг лікарських препаратів у контексті державного регулювання фармацевтичного ринку. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2020. Вип. 5(38). С.190–196.
21. Лесюк А.С. Методика комплексної оцінки фінансового стану сільськогосподарських підприємств. *Економіка та держава*. 2020. № 8. С. 83–88.
22. Мегеден Н. М. Аналіз фінансового стану як інструмент забезпечення сталого розвитку суб'єкта господарювання. *Розвиток економічних інструментів досягнення сталого розвитку: матеріали науково-практичної конференції*. (м. Житомир, 2019 р.). Ж: ДУ «Житомирська політехніка», 2019. С. 155–157.
23. Михальчук Л., Куш В. Теоретичні підходи до виявлення сутності, проблем та наслідків банкрутства підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-30>. (дата звернення: 29.05.2024).
24. Науменко Н.С. Пріоритети та проблеми релокації вітчизняного бізнесу в західні регіони України. *Імперативи та безпекові пріоритети збереження і розвитку продуктивної спроможності регіонів України в умовах війни: збірник тез доповідей дискусійної платформи*.(м. Львів, 2022 р.). Львів: ЛНУ, 2022. С. 29–33.
25. Обрізан А. Фармацевтичний ринок після початку війни впав. Що буде далі? *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/27/688567/#:~:text=Ще%20на%20початку%202022%20року,у%20травні%20-%20на%2024%25> (дата звернення: 14.05.2024).

26. Офіційний сайт АТ «Фармак» URL: <https://farmak.ua/> (дата звернення: 14.05.2024).
27. Пілецька С. Т. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства в системі антикризового управління. *Економічний аналіз*. 2016. №23(2). С. 139–145.
28. Притульська Н., Мотузка Ю., Кошельник А. Фармацевтичний ринок України: тенденції розвитку в умовах пандемії COVID-19. *Товари і ринки*. 2022. №1. URL: <http://tr.knute.edu.ua/files/2022/01/04.pdf> (дата звернення: 14.05.2024).
29. Прокопенко І.Ф. Курс економічного аналізу: *підручник для студентів ВНЗ* / І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін, З.Ф. Петряєва. Харків: Легас, 2004. 266 с.
30. Пудичева Г. О. Економічна сутність та класифікація ефективності підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Вип. № 3 (77). С. 19–24.
31. Рзаєв Г.І., Слива А.В. Напрями аналізу фінансового стану підприємства у розрізі потреб економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 3. С. 118–120.
32. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. К.: КНЕУ. 2010. 662 с.
33. Сафонік Н. П., Ковальчук А. М., Карпенко І. О. Особливості формування економічного потенціалу підприємства із позицій його іміджу в умовах адаптації до змін. *Бізнес Інформ*. 2021. № 11. С. 287–293. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001306920> (дата звернення: 29.05.2024).
34. Сафонік Н.П. Стратегічне управління відтворенням основних засобів підприємств в контексті динамічності економічного середовища. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2023. Том 22. Вип. 2 (54). С. 170–180. DOI: 10.18524/2413-9998.2023.2(54).292679

35. Семенова К. Д. Аналіз фінансового стану підприємств України та тенденцій розвитку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. №5-6. С. 282–283.
36. Тараруєв Ю. О. Сутність та діагностика фінансового стану підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021 № 2(82). С. 113–119.
37. Титаренко О. С. Сутнісна характеристика фінансового стану підприємства. *Науковий вісник ПУЕТ. Серія «Економічні науки»*. 2015. №54. С. 177–181.
38. Ткаченко А. А., Подзігун Я. В., Кулик Ю. М. Удосконалення аналізу фінансового стану на українських підприємствах: проблеми та шляхи їх вирішення. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. 2020. Випуск 57. С. 45–53.
39. Ткачук Г. О., Рибалко С.В, Скляр Л.Б. Методичний підхід до оцінки стану фінансової системи підприємства в умовах забезпечення його економічної безпеки. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 1. С. 288–296.
40. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька; вид. 4е., К.: КНЕУ, 2019. 592 с.
41. Чайка Т. Ю., Лошакова С. Є. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. *Економіка і суспільство* 2018. №15. С. 900–908.
42. Чепка В. В., І. М. Свідерська, Ю. О. Гавриленко Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 19–20. С. 96–102.
43. Чорній С., Білик Я., Павлюк Б., Стечишин І. Аналіз асортиментної структури антидепресантів на вітчизняному фармацевтичному ринку. *Український науково-медичний молодіжний журнал*. 2023. Том 136. № 1. С. 50–54.

44. Шандрівська О., Цветковська А. Дослідження фармацевтичного ринку України: у фокусі концентрація ринку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2022. №1(9). С. 56–68.

45. Шкиря А. С. Напрями поліпшення фінансового стану підприємства в умовах ринкової економіки. *Modernproblemsinscience*. 2022. №4. С. 89–91.

46. Яцух О. О., Захарова Н. Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. 2018. №3. С. 29–35.

47. Arefieva, O., Piletska, S., Arefiev, S., Kwilinski, A. Motivational management of enterprise innovation development in the context of limited resources and environmental influences. *E3S Web of Conferences*. 2024. Vol. 477, 00012. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202447700012>

48. Arefieva, O., Tulchynska, S., Popelo, O., Arefiev, S., & Tkachenko, T.. The Economic Security System in the Conditions of the Powers Transformation. *International journal of computer science and network security: IJCSNS*. 2021. №21(7). P. 35–42.

49. Korsunsk M., Butorina V., Abdullayev K., Kravtsov Y., Ustylenko L. The role of Creative Potential in the Project Management Process for the Implementation of the Company's Strategies. *Review of Economics and Finance*. 2022. Vol. 20, № 1. P. 255–262.

50. Kovalchuk A.M., Safonik N.P. Zaliznyuk V. P. Strategic management of adaptation of enterprises innovation activity of to the conditions of the sustainable development. *Economics, management and administration in the coordinates of sustainable development: Scientific monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. P. 679–692.

51. Kuzior A., Arefieva O., Kovalchuk A., Brožek P., Tytykalo V. Strategic Guidelines for the Intellectualization of Human Capital in the Context of Innovative Transformation. *Sustainability*. 2022; 14(19):11937. <https://doi.org/10.3390/su141911937>

52. Kuzior A., Arefiev, S. Poberezhna, Z. Informatization of innovative technologies for ensuring macroeconomic trends in the conditions of a circular economy. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 2023. 9(1), 100001.

53. Lutskyi M., Arefieva O., Kovalchuk A., Tytykalo V., Kopcha Y. Spatial management of enterprise resource supply adaptation in circular economy conditions. *IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci.* 2023, 1150, 012011. DOI 10.1088/1755-1315/1150/1/012011

Kovalenko S.V.